

Giovanni
Boccaccio



Dekameron

Dekameron

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Radovan Krátký c/o Dilia 1959

Cover © Adéla Korbělářová, 2025

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2025

ISBN 978-80-277-5998-9 (pdf)

Giovanni
Boccaccio



Dekameron

přeložil Radovan Krátký

$\frac{1}{4}$
00

*Počíná se kniha nazvaná Dekameron,
přezděná arcikuplířka, jež obsahuje sto příběhů,
které si po deset dní vyprávělo sedm paní a tři mladíci.*

Úvod

Je přirozené, že máme soucit s postiženými lidmi, a třebaže soucit sluší každému, přece jen ho vyžadujeme především od těch, kteří už někdy potřebovali útěchu a našli někoho, kdo jim ji poskytl. Jedním z těch, kdo útěchy potřeboval či kdo si jí vážil anebo z ní čerpal radost, byl jsem já. Od svého útlého mládí jsem totiž plál a planu ještě dnes prevelikou a ušlechtilou láskou – možná že víc, než se hodí na můj nízký stav, jak by se mohlo někomu zdát, kdybych o ní vypravoval. Někteří rozvážní lidé mě za to sice chválili a stoupl jsem u nich v ceně, když se to dověděli, nicméně já pro tuto lásku převelice strádal, nikoli ovšem proto, že by má milovaná paní byla ke mně krutá, ale proto, že málo ovládaná touha zažehla v mém nitru nesmírný oheň – neboť má tužba mi nedovolovala zůstat spokojeně v patřičných mezích a způsobovala mi pak častokrát více nesnází, než bylo třeba.

Když jsem tak trpěl, přinesly mi milé domluvy a chvályhodná utěšování leckterého přítele takovou úlevu, že právě to podle mého nejpevnějšího přesvědčení způsobilo, že ještě nejsem mrtev.

Onen, jenž je nekonečný, ráčil však ustanovit neměnný zákon, aby všechny pozemské věci měly svůj konec, a tak se stalo, že má arcíhoroucí láska – kterou nemohla zlomit či oblomit žádná síla předsevzetí, rady, strach z hanby či z nebezpečí, jež by z ní mohlo pro mne vzejít – během doby sama pohasla do té míry, že mi dnes po ní zbylo v mém nitru jen ono potěšení, jaké pociťuje člověk, jenž se nepouští při plavbě příliš daleko od břehu. I cítím nyní, když už je všecko kormoucení pryč, že mi z toho, co bývalo krušné, zůstaly už jen příjemné vzpomínky.

Třebaže však mé strádání již pominulo, nevymizely mi ještě z paměti vzpomínky na to, jaká dobrodíní mi skytli ti, kteří mi byli nakloněni, a proto velmi těžce nesli mé trampoty – ba myslím, že vzpomínku na jejich pomoc zahladí teprve smrt. A že se má podle mého mínění ze všech ctností nejvíc chválit vděčnost a tupit její opak, usmyslil jsem si – abych se nezdál nevďečným –, že nyní, kdy se mohu zvat volným, vynaložím vše na to, abych i při tom málu, co zmožu, přinesl nějaké ulehčení, když už ne těm, kteří mi pomáhali – neboť ti to asi vzhledem k svému rozmyslu a štěstí nepotřebují –, tedy aspoň těm, kterým to přijde vhod. Má pomoc či útěcha – chceme-li to tak zvat – je sotva asi taková, jakou oni potřebují, nicméně se mi zdá, že bych ji měl kvapně nabídnout tam, kde se jí jeví větší potřeba a kde bude jistě užitečnější a také vítanější.

Cožpak může někdo popřít, že útěchu, ať už je jakákoli, je třeba ušetřovat daleko častěji půvabným paním než mužům?

Jelikož jsou bojácné a stydlivé, tají své milostné plameny, leč city skryté mají větší sílu než city zjevné, což dobře vědí ti, kteří to zakusili; a ježto se krom toho musí řídit přáními, libůstkami a rozkazy otců, matek, bratří a manželů, stráví většinu času zavřené do čtyř stěn svých světnic. Zde pak sedávají nečinně, a ať chtějí, nebo nechťejí, převalují se jim v hlavách všelijaké myšlenky, jež nemohou být vždy veselé.

Stane-li se pak, že nějaké vroucí přání vyvolá v jejich nitru jistou trudnomyslnost, musí v ní za těžkých trampot setrvat, jestliže ji nezaplaší nové úvahy; je totiž třeba říci, že ženy nedovedou snášet útrapy tak jako muži. Zamilovaní muži si počínají docela jinak, o čemž se můžeme na vlastní oči přesvědčit. Přijde-li na ně nějaká trudnomyslnost nebo chmurné myšlenky, znají muži mnoho způsobů, jak si ulevit či jak vše překonat, neboť když chtějí, mají vždy sdostatek možností vyjít si na procházku, vyslechnout a zhlédnout mnoho věcí, číhařit, lovit zvěř a ryby, jezdit na koni, hrát či obchodovat.

Každý z těchto prostředků může upoutat mysl buď částečně, nebo úplně a zbavit ji aspoň na nějakou dobu chmurných myšlenek. Jeden nebo druhý prostředek potom buď přinese útěchu, anebo zmírní trampoty.

Abych tedy aspoň zčásti napravil hříchy Štěstěny, jež skrbčila pomocí právě tam, kde se nedostává sil, jak to vidíme u něžných paní, a abych poskytl pomoc a útěchu těm, jež milují (neboť těm druhým stačí, když mají jehlu, vřeteno a kolovrat), mám v úmyslu vyprávět sto povídek či pohádek či podobenství či historek či jak je nazveme, jež si po deset dní vyprávěla početná společnost sedmi žen a tří mladíků v nedávných dobách, kdy se tolik umíralo na mor, a přidat k nim několik písní, jež ony paní zpívaly pro své potěšení.

V těchto vyprávěních je možno nalézt radostné i žalné milostné příběhy, jakož i četná dobrodružství, jež se zběhla jak v těchto dobách, tak i v časech dávných. Až je budou čísti zmíněné paní, budou moci ze šprýmovných věcí, o nichž je v nich řeč, vytěžit stejnou měrou zábavu i užitečnou radu a podle ní pak budou moci rozeznat, nejen čemu se mají vyhýbat, ale i to, čím se mají řídit. A věřím, že tyto příběhy určitě rozptýlí každé soužení.

Stane-li se to (a dej Bůh, aby tomu tak bylo), nechť vzdávají za to díky Amorovi, který mě osvobodil ze svých pout a tím mi dovolil, abych se staral o jejich zábavu.

*Počíná se první den Dekameronu, kdy po výkladu
autorově – jak došlo k tomu, že se sešly k společnému
besedování osoby, jež později vystoupí – začíná jeden každý
pod vladařením Pampiney vyprávět, co je mu libo.*

Kdykoli, velepůsobné paní, pomyslím na to, jak jste všechny již od přírody soucitné, seznávám, že toto dílo bude mít podle vašeho soudu vážný začátek, neboť nese v čele bolestnou vzpomínku na nedávné umírání morem, rozesmutňující každého, kdo je viděl či jinak se s ním seznámil.

Nechci však, aby vás to odstrašilo od dalšího čtení a abyste se domnívaly, že budete muset během četby neustále míjet nářky a slzy. Nechtí tento hrozný začátek není pro vás ničím jiným, než je pro poutníky drsné a strmé skalisko, za nímž leží překrásná a líbezná rovina, jež se zdá poutníkům tím působnější, čím obtížnější bylo vylézt na ono skalisko a sestoupit z něho. A jako po největší veselosti přichází smutek, tak hoří chodí v patách veselí.

Po těchto krátkých nepříjemnostech (pravím krátkých, neboť jsou obsaženy jen v několika slovech) přijde velmi brzo příjemnost a zábava, kterou jsem vám předtím slíbil a kterou byste možná po takovémto začátku ani nečekaly, kdybych vám o ní napřed neřekl.

Kdybych vás byl totiž mohl vést jinudy tam, kam vás chci zavést, a nemusel vás vést po tak drsné stezce, jako je tato, byl bych to opravdu rád udělal; protože však by bez této vzpomínky nebylo možné ukázat vám, jaká byla příčina věcí, o nichž budete zanedlouho číst, přivádí mě tato nezbytnost k tomu, abych o tom psal – a již začínám.

Pravím tedy, že od spásonosného vtělení Syna Božího dospěla leta čísla tisíc tři sta čtyřicet osm, když do vynikajícího města Florencie, krásnějšího nad všechna ostatní města italská, přišel vražedný mor, seslaný na smrtelníky buď vlivem nebeských těles, nebo ze spravedlivého božího hněvu, abychom se napravili; povstal

několik let předtím ve východních zemích, připravil je o nesčíslné množství lidí a přenášeje se bez ustání z jednoho místa na druhé, nemilosrdně se šířil na západ.

Nepomáhala proti němu žádná důmyslnost ani lidská obezřetnost, která pomocí úředníků k tomu určených vyčistila města od mnohého neřádstva, zakázala každému nemocnému vstupovat do města a dala mnohé rady, jak si uchovat zdraví – nepomáhaly však ani ponížené prosby, které zbožní lidé ne jednou, ale mnohokrát v dlouhých procesích a jinými způsoby vysílali k Bohu: asi už začátkem jara řečeného roku se začaly divuplným způsobem ukazovat jeho hrozné, bolestné účinky.

A nebylo tomu jako na východě, kde jasným znamením nevyhnutelné smrti bylo krvácení z nosu, nýbrž při začátku nemoci naskakovaly mužům i ženám buď ve slabinách, nebo v podpaží jakési otoky, z nichž některé vyrostly do velikosti obyčejného jablka, jiné do velikosti vejce; některé vyrostly více, některé méně a obyčejní lidé jim říkali boule. Tyto smrtonosné boule se během krátké doby začaly z jmenovaných míst rozšiřovat a vystávat na kterékoli jiné části těla, načež se začaly měnit v černé či tmavomodré skvrny, které mnoha lidem naskakovaly na pažích a stehnech a jinde po těle; u někoho se objevovaly skvrny veliké a v malém počtu, u někoho byly malé, zato jich bylo hodně. A jako byly a zůstávaly první boule znamením nevyhnutelné smrti, tak byly skvrny pro každého, u koho se vyskytly, znamením brzkého konce.

Ukázalo se záhy, že proti této nemoci nepomáhá ani rada lékařů, ani žádný lék; buď to bylo proto, že se tomu vzpírala povaha choroby, anebo že léčící (jejichž počet byl převeliký – a byli to kromě učených i muži a ženy nemající o lékařství ani potuchy) ve své nevědomosti nepoznali, z čeho choroba povstává, a proto nepředepisovali náležitý lék, takže se uzdravilo jen nemnoho lidí a skoro všichni hynuli třetího dne poté, co se u nich objevily uvedené příznaky. Ten hynul rychleji, onen pomaleji, ale všichni umírali bez horečky či bez nějakých jiných příznaků.

Mor zuřil proto tak silně, že se stykem přenášel z osob nemocných na osoby zdravé, nejinak, než to dělá oheň, když jsou mu hodně nablízku věci suché nebo mastné. A choroba měla sílu tím větší, že se nemoc či společný důvod k smrti přenášel na zdravé lidi nejenom hovorem a stykem s nemocnými; vyšlo najevo, že tuto nemoc způsobovalo i to, že se někdo dotkl šatu či některé jiné věci, které se dotýkal či které používal nemocný.

Je s podivem slyšet to, co vám musím povědět – ale nevidět to tolik lidí a nevidět to já sám na vlastní oči, sotva bych se tomu odvážil uvěřit a tím méně o tom psát, i kdybych to byl slyšel od jakkoli důvěryhodného člověka. Říkám vám tedy, že ona vlastnost moru šířit se z jednoho člověka na druhého – jak o tom vypravuji – byla tak silná, že se tato choroba nepřenášela jen z člověka na člověka, ale stačilo – jak se mnohokrát ukázalo –, aby se věci nějakého nemocného či člověka, jenž na tuto nemoc zemřel, dotkl i nějaký tvor nepatřící mezi lidi, a nejenom se nakazil, ale nemoc ho v převelice krátké době sklátila. O tom jsem mimo jiné případy – jak už jsem před chvílí řekl – nabyt na vlastní oči takovéto zkušenosti: na ulici byly vyhozeny hadry nějakého chudáka, jenž zemřel na tuto chorobu, a tu se stalo, že k nim přišli dva vepři, kteří se v nich podle svého zvyku velmi ryli a hrabali nejprve ryπάkem a potom i tesáky; za hodinku nato se však už trochu potáceli, jako by požili jedu, a pak se oba dva svalili na hadry, které ke svému neštěstí škusali.

Z takovýchto a z mnoha jiných případů, podobných nebo ještě horších, zrodily se pak různé obavy a smyšlenky v hlavách těch, kteří zůstali naživu, a skoro všechny posedl velmi krutý záměr – totiž vyhnout se nemocným a uprchnout před nimi a jejich věcmi, neboť každý doufal, že se tak sám zachrání.

Někteří se domnívali, že se dá této chorobě čelit tím, že budou střídme žít a zřeknou se všeho nadbytku. I vytvořili si společnosti a žili odloučení od všech ostatních; usadili se a zavřeli se v domech, kde nebyl žádný nemocný a kde se dalo lépe žít, požívali zde velmi střídme nejjemnějších pokrmů a nejlepších vín, vyhýbali se

jakémukoli přepychu, nechtěli, aby je někdo přišel navštívit, ne-
přáli si slyšet zvenčí žádné zprávy o smrti a o nemocných a tak tu
pobývali za zvuků hudby a při zábavách, kterých si mohli dopřát.

Někteří byli opačného mínění a tvrdili, že nejzaručenějším
lékem na tuto chorobu je hodně pít, užívat si, chodit za zpěvu
písní a uprostřed žertů na procházky, ukájet pokud možno kaž-
dou choutku a smát se a vysmívat se všemu, co se děje. A jak to
říkali, tak také dělali, co mohli; dnem i nocí putovali z hospody
do hospody, pili nadmíru a bez míry, a navíc ještě lezli do cizích
domů, sotvaže tam vyčenichali něco, co by jim přišlo k chuti či
způsobilo jim zábavu.

Mohli to docela snadno dělat, neboť každý – jako by už neměl
dál žít – se vzdal svých věcí tak jako sebe sama: většina domů se
proto stala majetkem všech a cizinec, jenž do nich vešel, počínal
si tu tak, jako si tu předtím počínal jejich vlastní pán.

Ale i při těchto hovadských způsobech se vyhýbali nemoc-
ným, jak mohli.

Za tohoto strádání a soužení skoro úplně upadla a poklesla
v našem městě ctihodná vážnost zákonů jak božských, tak lid-
ských, protože ti, kdo je měli spravovat a vykonávat, buď zemřeli
jako ostatní lidé, nebo byli nemocni, či zůstali bez všech pomoc-
níků, takže nemohli svůj úřad vykonávat a každému bylo tedy
dovoleno, aby si dělal, co chce.

Mnozí zachovávali mezi oběma jmenovanými druhy lidí
střední cestu, neomezovali se v jídle tak jako ti první, ani se ne-
oddávali pití a nevázanostem jako ti druhí; užívali podle chuti
do sytosti všeho a neuzavírali se, nýbrž chodili na procházky.
V ruce nosili někteří květiny či vonné byliny či různé druhy ko-
ření a co chvíli si je přidržovali u nosu, ježto měli za to, že nejlé-
pe je osvěžovat mozek takovýmito vůněmi; vzduch totiž úplně
ztěžkl a páchl puchem mrtvol, nemocí a léků.

Někteří smýšleli krutěji (jako by spoléhali, že to bude bezpeč-
nější) a říkali, že proti moru není lepšího léku a nic tak dobrého
jako utéci před ním; z té příčiny se proto nestarali o nic jiného

než o sebe a mnoho mužů a paní opustilo své město, své domy, svůj kraj, své příbuzné a svůj majetek – a vyhledávalo cizí nebo své venkovské statky, jako by je nemohl dostihnout hněv boží, trestající tímto morem lidské nepravosti, ať už byli kdekoli, a jako by hněv boží zamýšlel postihnout jenom ty, kteří meškají za hradbami svého města, anebo jako by byli toho mínění, že nikdo nemá zůstat v městě a že nadešla každému jeho poslední hodinka.

Tito lidé různých názorů sice všichni nezemřeli, ale také se všichni nezachránili. Naopak, mnoho lidí sdílejících ten i onen názor se roznemohlo, protože ještě v době, kdy sami byli zdraví, dali příklad těm, kteří byli zdraví i teď, hynuli nyní opuštěni skoro všemi.

Nehledě k tomu, že se jeden občan štítíl druhého, že se skoro žádný soused nestaral o druhého a že se i příbuzní buď vůbec nestýkali, anebo jenom zřídka, a to ještě na dálku, toto soužení naplnilo duše mužů a žen takovou hrůzou, že bratr opouštěl bratra, strýc synovce, sestra bratra a často i žena opustila svého manžela – ba co je ještě horší a skoro neuvěřitelné –, otcům a matkám se ošklivilo navštěvovat a obsluhovat své děti.

A tak nesčetnému množství mužů a žen, kteří onemocněli, nezbyvalo jiné pomoci než pomoc milosrdných přátel (a těch bylo málo) anebo lakomého služebnictva, které lákala k službě tučná a nestydatá mzda, ačkoli přesto přese všecko ani těchto lidí nebylo mnoho. Byli to vesměs lidé obhroublí, a navíc neznali takovýchto služeb, takže neposloužili ničím jiným než tím, že podali něco, co si nemocní přáli, anebo přihlíželi, jak umírají. A mnohokrát se stalo, že při takovéto službě kvůli výdělku zahubili sami sebe.

Z toho, že nemocné opouštěli jejich sousedé, příbuzní a přátelé a že byl nedostatek služebnictva, vzešel pak obyčej, předtím skoro vůbec neslýchaný, že si žádá nemocná žena, ať už byla jakkoli půvabná či krásná či urozená, nedělala starosti s tím, že měla k obsluze muže, ať už byl jakýkoli, mladý či starý – a že před ním beze studu odhalovala kteroukoli část těla stejně tak, jako by to

byla učinila před ženou, jelikož to vyžadovala nutnost: a možná ony ženy, jež se uzdravily, byly méně počestné.

Mimoto zachvátila smrt i mnoho takových lidí, kteří by byli možná vyvázli, kdyby byli bývali ošetřeni; a tak proto, že se nemocným nedostalo vhodné péče, i proto, že mor velmi řádil, bylo v městě takového množství lidí umírajících ve dne v noci, že každý trnul, když o tom slyšel, natož potom, když to viděl. Z té příčiny se tedy skoro musely zrodit mezi těmi, kteří zůstali naživu, mravy, jež se přičily mravům dřívějším.

Bývalo zvykem (jak to vidáme ostatně ještě dnes), že se v domě zemřelého scházely ženy z příbuzenstva a ze sousedství a že tam plakaly s ženami, jež byly mrtvému nejbližší; příbuzní a sousedé se zase shromáždili spolu s jinými měšťany před domem zesnulého a podle toho, k jakému stavu zesnulý patřil, přišlo sem kněžstvo, načež ti, kteří byli stejného stavu jako mrtvý, odnesli zesnulého s pohřební obřadností uprostřed voskovic a zpěvů na ramenou do kostela, jež si nebožtík vybral již před smrtí.

Když se zvětšila krutost moru, rychle všechny obyčeje buď úplně, nebo větším dílem pominuly a na jejich místo nastoupily nové. Umírající totiž nejenom neměli kolem sebe mnoho žen, ale bylo i mnoho takových, kteří odešli z tohoto života beze svědků. Bylo tedy velice poskrovnu těch, nad nimiž jejich příbuzní žalostně zanaříkali a prolili hořké slzy, a namísto toho nyní nastoupil smích, žerty a družné zábavy – zvyky, jež si kvůli zdraví brzy a znamenitě osvojily paní, nechávající stranou ženskou soucitnost.

Vzácný úkaz byl, když mrtvolu doprovázelo do kostela deset nebo dvanáct sousedů – to ještě nebyli ctihodní a vznešení měšťané, nýbrž jakýsi druh hrobařů, pocházejících z drobného lidu, kteří si dávali říkat pochovávači; konali tyto služby za peníze, nosili máry kvapným krokem – a to nikoli do onoho kostela, který si nebožtík před smrtí určil, ale nejčastěji do toho, který byl nejbližší. Za márami pak chodívali čtyři nebo šest kněží s několika svícemi a leckdy vůbec bez svíce. Tito kněží se však příliš neunavovali

dlouhými a slavnostními obřady, ale za pomoci oněch hrobníků kladli nebožtíka do toho prázdného hrobu, který byl nejblíže po ruce.

Pohled na drobný lid i na velkou část zámožných byl ještě žalostnější. Snad naděje, snad bída je nutily zůstat doma, a protože byli pořád ve styku se sousedy, upadali do nemoci denně po tisících; a ježto je nikdo neobsluhoval a nijak neošetřoval, umírali naveskrz bez možnosti záchrany. Ve dne v noci hynulo mnoho lidí na veřejné ulici a mnozí z těch, kdo zemřeli doma, dávali zvěst o své smrti teprve zápachem rozkládajícího se těla.

A mrtvých i umírajících – všude plno.

Většině z nich posloužili sousedé, hnáni k tomu jednak strachem, aby jim neuškodil rozklad mrtvol, jednak soucitem, který měli se zesnulými. Buď sami, nebo s pomocí nosičů – jestliže je mohli sehnat – vynášeli ze svých domků těla zemřelých a kladli je před vrata, takže ten, kdo šel okolo, mohl jich tam obzvláště ráno vidět nesčetné množství: potom teprve poslali pro máry, ale byly i takové případy, že pro nedostatek már byli nebožtíci kladení na prkna.

A jedny máry nesly častokrát dva či tři nebožtíky pohromadě, ba bylo by se dalo napočítat i mnoho takových már, na nichž spočívala manželka se svým chotěm, dva či tři bratři nebo otec a syn a tak podobně. A nesčíslněkrát došlo k tomu, že pro někoho šli dva kněží s křížem a tu se za nimi pustili nosiči s třemi nebo čtyřmi márami a někde, kde se kněží domnívali, že mají pohřbít jednoho mrtvého, měli jich potom k pohřbívání šest či osm a leckdy i víc. Proto také nikdo neprokazoval těmto zesnulým úctu jedinou slzou či svíčkou či doprovodem na poslední cestě. Věci naopak dospěly tak daleko, že se nikdo o umírající lidi nestaral víc, než by se dnes starali o kozy. A tak velmi zřetelně vyšlo najevo to, co by byl přirozený běh věcí drobnými a řídkými strastmi nikdy nemohl ukázat mudrcům, že totiž všechno je třeba snášet trpělivě a že velikost útrap může učinit i z nemudrců lidi odevzané a bezstarostné.

Když se ukázalo, jaké množství nebožtíků je každému kostelu každý den a takřka každou hodinu přinášeno, a když se už na hroby nedostávalo svaté půdy zvláště proto, že předtím chtěli dát každému podle starobylého zvyku jeho místo, začaly se místo toho na hřbitovech — neboť všude bylo už plno — kopat obrovské jámy a do nich byli kladeni nebožtíci po stovkách.

Byli sem ukládáni tak, jako se nakládá v lodích zboží – vrstva na vrstvu; každou vrstvu posypali trochou země a tak pokračovali, až byla jáma plná.

Abych však nešel do všech podrobností našich utrpení, jež tenkrát postihla město, pravím, že ony zlé časy, jež na ně přišly, neušetřily o nic méně a v ničem jeho okolí, kde v roztroušených vsích (ponecháme-li stranou opevněná místa, která se i ve své malosti podobala městům) a v polích umírali bédní a nuzní rolníci a jejich rodiny; umírali bez jakéhokoli ošetření lékařem či bez péče služebnictva na cestách, na obdělávaných polích a doma, ve dne v noci, ba hynuli ne jako lidé, ale skoro jako dobytek.

Proto se mravy venkovanů uvolnily stejně tak jako mravy měšťanů; nestarali se o své věci a záležitosti, naopak všichni jako by očekávali smrt toho dne, jehož jitra se dožili, snažili se ze všech sil nikoli o to, aby pomáhali na svět budoucím plodům dobytka, země a svých někdejších prací, ale o to, aby spotřebovali vše, co bylo po ruce. Tak se stalo, že z chlévů, kam patřili, byli vypuzeni volí, osli, ovce, kozy, vepři, slepice, dokonce i psi – člověku nejvěrnější – a potulovali se, jak jim bylo libo, po polích, kde dosud stálo opuštěné obilí, nejenom nesklizené, ale i nepožaté. A mnohá zvířata – jako by měla rozum – vracela se syta na noc domů, když se přes den napásla, aniž je musel hnát pastýř.

Co ještě dodat – když opustíme venkov a vrátíme se do města –, ne-li to, že krutost nebe a snad zčásti také lidí byla taková, že za zdmi města Florencie – jak se má za jisté, vzhledem k prudkosti morové choroby a okolnosti, že mnoho nemocných bylo špatně ošetřováno či opuštěno ve svých bédách, jelikož zdraví měli strach – zahynulo od března do července přes sto tisíc lidských

tvorů. Nebýt morové rány, nikdo by si byl možná ani nepomyslel, že město má tolik obyvatel.

Kolik velikých paláců, kolik krásných domů, kolik šlechtických sídel, kdysi plných služebnictva, pánů a paní, bylo nyní opuštěno do posledního sluhu! Kolik starobylých rodů, kolik velebohatých dědictví, co vzácného jmění se náhle octlo bez řádného dědice. Kolik statných mužů, kolik krásných paní, kolik roztomilých mladíků, které by byli nejenom jiní, ale sám Galenus, Hippokrates či Aeskulap uznali za nejzdravější, snídalo ráno se svými rodiči, druhy a přáteli a večer už večerelo na onom světě se svými předky.

Mně samému už je líto probírat se tolika strastmi, i pomíjím nyní onu část utrpení, kterou pominout mohu, a pravím, že jednou, když už to v městě došlo tak daleko, že bylo skoro bez obyvatel, sešlo se v ctihodném kostele Santa Maria Novella (jak jsem se potom dověděl od jedné důvěryhodné osoby) kteréhosi úterního jitra, kdy v kostele nebyl skoro nikdo jiný, sedm paní; přišly na služby boží v tmavých šatech, jak si to doba žádala, a byly to paní, jež vzájemně poutalo přátelství, sousedství či příbuzenství. Ani jedna z nich nepřekročila dosud věk osmadvaceti let a žádné z nich nebylo méně než osmnáct; každá byla moudrá, z urozené krve a krásná co do zjevu, vybraných mravů i počestnosti.

Pověděl bych jejich pravá jména, kdyby mi v tom nebránil závažný důvod, a to ten, že nechci, aby se některá z nich styděla za věci, které si vyprávěly a poslouchaly a na něž za chvíli dojde – neboť dnes jsou z důvodů svrchu uvedených mravy poněkud přísnější, než byly tenkrát; ba byly tenkrát daleko a daleko volnější nejenom u lidí tak starých, jako byly ony paní, ale i u lidí ve věku mnohem zralejším. Nechci také poskytnout záminku závistníkům (kteří jsou vždy pohotově hanobit každý chvályhodný život), aby mohli hanlivými slovy snižovat počestnost oněch znamenitých paní. Aby však každý vyrozuměl beze zmatku, která právě mluví, mám v úmyslu dát každé z nich jméno, jež zcela nebo zčásti odpovídá jejím vlastnostem.

První z nich a té nejstarší dáme jméno Pampinea, druhé Fiammetta, třetí Filomena, čtvrté Emilia, páté potom Lauretta, šesté Neifile a poslední nikoli bez důvodu nazveme Elisa.

Tyto paní se sešly v jedné části kostela – ne z nějaké smluvné příčiny, ale náhodou: sedly si takřka do kroužku, po dlouhých stonech se přestaly modlit otčenáše a začaly si mezi sebou vyprávět mnoho všelijakých věcí o tom, jaké jsou časy. Po nějaké chvíli, když ostatní mlčely, Pampinea se takto rozhovořila:

„Mé drahé paní, slyšely jste možná mnohokrát jako já, že ten, kdo se poctivě řídí svými právy, nikomu nekřivdí. Je přirozeným právem každého, kdo přijde na svět, hledět si svého života, uchovat jej a hájit – a tohle se uznává do té míry, že leckdo mohl beztrestně zabít člověka, jak se už mnohokrát stalo –, aby uchoval život sobě. A jestliže to připouštějí zákony, které se starají, aby se každému smrtelníku dobře žilo, oč více tedy smíme my a kdokoli jiný použít k záchraně svého života prostředků, jež se naskytují, aniž tím někoho urazíme? Kdykoli bedlivým okem zkoumám naše chování za dnešního rána a za jiter dřívějších a kdykoli se zamyslím, jak časté jsou naše rozmluvy, vidím, a vy to můžete vidět rovněž, že každá z nás má obavy o svůj život. Nedivím se tomu, ale když uvážím, že všechny se po žensku děsíme, tu jsem velice překvapena, že se nesnažíme odpomoci nějak tomu, čeho se každá z nás bojí.

Připadá mi to, jako bychom zde meškaly jen proto, abychom mohly či musely vidět na vlastní oči, kolik mrtvol bylo uloženo do hrobu, a slyšet na vlastní uši, zda ti mniši tady, jejichž počet je stále menší a menší, zpívají své hodinky v příslušnou dobu, či abychom každému, kdo se tu objeví, ukazovaly svým šatem, jak veliké jsou naše starosti a kolik jich je. A vyjdeme-li odtud, pak buď vídáme, jak kolem nás nosí mrtvé či nemocné, anebo spatříme ty, které pravomoc veřejných zákonů odsoudila za nějaké poklesky do vyhnanství, ale kteří se – jako zákonům na posměch – toula-jí po našem městě a páchají hnusné násilnosti, protože vědí, že jejich vykonavatelé jsou buď mrtvi, nebo nemocni. Nebo vidíme

chátru našeho města, která je rozpálena naší krví a říká si pocho-
vávači, jak se k našemu utrpení projíždí na koni po městě a po-
tupnými písničkami nám připomíná naše strasti. A neslyšíme
nic jiného než Tihle a tihle zemřeli! nebo Tihle a tihle umírají!
a všude bychom slyšely bolestné nářky, kdyby ještě žili lidé, kteří
by mohli nářkat.

A když se pak vrátím domů – nevím, děje-li se vám to jako
mně – a z celého početného služebnictva najdu doma jen jedi-
nou svou služebnou, tu na mne padne strach a já cítím, jak se mi
ježí každý vlásek. A kamkoli se hnu a kdekoli meškám, všude se
mi zdá, že vidím stíny těch, kteří zemřeli a kteří mě děsí nikoli
těmi tvářemi, jaké měli zaživa, ale strašlivým vzezřením, o němž
nevím, jak ho tak nenadále nabyli.

Z těchto příčin se necítím dobře ani venku, ani doma, a to
tím spíše, čím více vidím, že nikdo, kdo měl možnost odebrat se
někam, jako ji máme my, nezůstal zde kromě nás. A postřehla
jsem a slyšela jsem častokrát (pokud tu přece jen někdo zbyl), že
ti, kdo zůstali, nedělají rozdílu mezi tím, co je počestné a nepo-
čestné, a jestliže dostanou chuť, sami i ve společnosti, páchají ve
dne v noci to, co jim skýtá největší vyražení. A nejenom lidé, kteří
nesložili slib, ale i lidé zavření v klášterech si namlouvají, že se pro
ně hodí to, co pro jiné, a že jim to není zapovězeno; zpronevěřili
se řeholím, oddali se smyslným rozkoším a stali se prostopášníky
a zhýralci a domnívají se, že takto se zachrání.

A jestliže tomu tak je, což je zřejmé na první pohled, co tu
děláme? Nač čekáme? O čem sníme? Proč jsme liknavější a lho-
stejnější ke svému zdraví než všichni ostatní občané? Domnívá-
me se, že nemáme takovou cenu jako ostatní, či snad myslíme,
že náš život je spjat s naším tělem pevnějším poutem než život
ostatních a že se tedy nemusíme starat o nic, co by jej dokázalo
narušit? Mýlíme se, klameme se! A jak jsme hloupé, že si to my-
slíme! Stačí jen pomyslit, jakou spoustu a jakých mladíků a paní
zahubil tento krutý mor. Nechceme-li proto z malomyslnosti či
nedbalosti upadnout do toho, čemu bychom se snad mohly při

dobré vůli vyhnout, soudím, ač nevím, budete-li s mým názorem souhlasit, že nejlépe by bylo, kdybychom všechny, jak tu jsme, odešly z města, což udělalo už mnoho jiných před námi, a kdybychom uprchly před nepočetnými příklady ostatních jako před smrtí; měly bychom se počestně odebrat na svá venkovská sídla, jichž máme každá hodně, a tam se pospolu oddávat radostem, veselí a zábavě, pokud to půjde, aniž bychom nějak překročily mez rozumu.

Tam je slyšet zpívat ptáčky, tam je vidět, jak se zelenají kopce a roviny, jako moře se tam vlní pole plná obilí, roste tam na tisíc druhů stromoví a samo nebe je tam milostivější – neboť ač rozhněváno, neupírá nám své věčné krásy, jež jsou mnohem působivější na pohled než prázdné zdi našeho města. Krom toho všeho je tam svěžejší vzduch, všech věcí, jichž je v těchto dobách třeba k živobytí, je tam daleko víc a všech trampot je tam daleko méně. Třebaže i rolníci umírají jako měšťané, je tam přece jen o tolik méně nepříjemností, o kolik je tam méně domů a obyvatel.

Vidím-li to dobře i z druhé strany, pak můžeme po pravdě říci, že zde nikoho neopouštíme, ba naopak, opuštěny jsme spíše my, protože naši pokrevní buď zemřeli, či uprchli před smrtí a zanechali nás tu samotné v takovém žalu, jako bychom ani nebyly jejich.

Nikdo nám proto nemůže kvůli tomuto záměru nic vyčítat, ba kdybychom se jím neřídily, mohla by nás stihnout bolest a zármutek a možná že i smrt. Bude-li vám to tedy vhod, myslím, že bychom dobře udělaly, kdybychom přikázaly svým služebným, aby přišly za námi se vším potřebným, a vypravily se pobývat jednou zde, zítra onde. Budeme se veselit a radovat, jak jen to v téhle době půjde, a to tak dlouho, dokud nespátíme (nestihne-li nás ovšem dříve smrt), že nebesa udělala už téhle pohromě konec.

Chtěla bych vám ještě jednou připomenout, že je vhodnější ve cti odejít než tu pobývat – jako většina žen – v necti.“

Ostatní paní vyslechly Pampineu a nejenom schválily její radu, ale protože toužily zařídit se podle ní, začaly si ihned mezi sebou

povídat o podrobnostech, jak to udělat – jako by už měly rovnou vstát a ruče se vydat na cestu.

Filomena, jež byla ze všech nejrozvážnější, však pravila:

„Paní, ačkoli to, co nám vyprávěla Pampinea, bylo znamenitě řečeno, není ještě třeba se ukvapovat, jak to podle mého zdání chcete udělat vy. Nezapomeňte, že všechny jsme ženy, a ani jedna z nás není tak dětinská, aby dobře nevěděla, jak rozumně si počínají ženy, když jsou spolu samy, a jak chytře si umějí vést bez pomoci muže. Jsme nestálé, svévolné, podezřívavé, malomyslné a bojácné, a proto se velmi bojím, že se tato společnost rozpadne příliš brzo a s menší ctí, než by se na nás slušelo, jestliže si budeme vládnout jen my samy. Je proto dobře postarat se o tohle, dřív než se do něčeho pustíme.“

Tu pravila Elisa:

„Mužové jsou skutečně hlavou žen a bez jejich řízení dospěje málokdy nějaké naše dílo k dobrému konci. Kde však nějaké takové muže získat?

Každá víme, že většina mužů z našich rodin je mrtva. Z těch, kteří zůstali naživu, je jeden zde a druhý onde, pohybují se v různých společnostech, aniž my víme kde, a prchají před tím, čemu se snažíme uniknout i my. Prosit o to jiné muže se nehodí, neboť jestliže chceme jít za svou záchranou, musíme najít vhodný způsob, jak to udělat, aby tam, kam se chceme odebrat za zábavou a oddechem, netáhly se za námi mrzutosti a pohoršení.“

Zatímco paní takto rozmlouvaly, vešli pojednou do kostela tři mladí muži, z nichž nejmladšímu nebylo však méně než pětadvacet let a v nichž nemohla ani zkažená doba, ani ztráta přátel či rodičů, ani strach o vlastní životy uhasit, ba ani zchladit lásku. Jeden z nich se jmenoval Pamfilo, druhý Filostrato a poslední Dioneo. Všichni byli velmi milí a způsobní a za těchto velikých zmatků nalézali největší útěchu v tom, že vyhledávali své paní, jež náhodou byly všechny tři mezi oněmi sedmi, o nichž byla řeč a z nichž některé byly s nimi spřízněné.

Paní je spatřily dříve, než mladíci uviděli je, a Pampinea pravila:

„Hle, Štěstěna je našemu počínání nakloněna a posílá nám rozvážné a čacké mladíky, kteří nám budou rádi dělat jak vůdce, tak služebníky, nebudeme-li váhat a přijmeme je do svých služeb.“

Neifile celá ve tváři zrudla studem, protože jeden z oněch mladíků ji miloval, a pravila:

„Pampineo, proboha, rozvaž dobře, co říkáš. Vím velmi dobře, že o každém z nich lze říct jen to nejlepší. Věřím, že by dokázali ještě větší věci, než je tato, a jsem i toho mínění, že by dovedli dělat dobrou a počestnou společnost nejen nám, ale ještě krásnějším a milejším paním, než jsme my. Ale protože je všeobecně známo, že jsou zamilovaní do některých paní, jež jsou mezi námi, bojím se, aby je bez naší či jejich viny nestihly pomluvy a výtky, jestliže je vezmeme s sebou.“

„Co na tom?“ prohlásila Filomena. „Jestliže někde počestně žiju a jestliže nemám kvůli tomu výčitky svědomí, ať si říká kdo chce co chce. Bůh a pravda uchopí zbraň za mne. Jen kdyby už byli ochotni jít s námi, abychom mohly opravdu říci – jak to pravila Pampinea –, že Štěstěna naší výpravě přeje.“

Když ostatní slyšely, jak vhodně promluvila, nejenomže neměly žádné námitky, ale všechny svorně prohlásily, že by mladíky měly zavolat, aby jim mohly povědět svůj úmysl, a poprosit je, aby jim laskavě dělali na této výpravě společníky.

Pampinea proto neřekla už ani slovo, vstala, a ježto byla s jedním z nich pokrevně spřízněna, zamířila k mladíkům, kteří tu stáli a dívali se na paní. S veselou tváří je pozdravila, pověděla jim o svém záměru a jménem ostatních paní je poprosila, aby se s čistými a bratrskými úmysly stali jejich společníky.

Mladíci si zprvu mysleli, že je paní chtějí povodit za nos, když však viděli, že mluví vážně, odpověděli vesele, že je jim to vhod, a bez okolků se před svým odchodem umluvili na tom, co je třeba zařídit k odjezdu.

I dali řádně nachystat vše potřebné, poslali to napřed tam, kam se hodlali vydat, a za rozbřesku příštího rána, to jest ve středu, paní s několika svými služkami a tři mladíci se svými třemi sluhy

opustili město a vydali se na cestu. Nebyli od města ještě ani dvě malé míle, když dorazili k místu, jež si předtím vybrali.

Řečené sídlo leželo na malém kopečku poněkud vzdáleném od našich silnic a porostlém různými stromy a křovisky, jejichž listí se zelenalo, takže naň bylo milo pohledět. Na vrcholu kopce stál palác s krásným a velikým nádvořím uprostřed, s lodžemi, sály a komnatami, z nichž každá byla sama o sobě překrásná a vzdobená pozoruhodnými veselými malbami: vůkol se rozkládaly trávníky a líbezné zahrady, studny s nesmírně svěží vodou a sklepy plné drahocenných vín, což by bylo bývalo vhod spíše velkým pijákům než střídmy a počestným paním.

K nemalému potěšení shledala též společnost, jež právě dorazila do paláce, že všude je uklizeno, v komnatách že je ustláno a všechno že je pokryto sítím a květy, jež rostou v tomto období.

Když si po příchodu sedli, pravil Dioneo, jenž vynikal nad ostatními jinochy líbezností a vtipností:

„Paní, přivedl nás sem spíše váš rozum než naše obezřetnost. Nevím, co vy zamýšlíte počít se svými starostmi, ale já ty své zanechal ve městě, ještě než jsem vyjel z jeho bran, a proto se buď rozhodněte, že se budete se mnou radovat, smát a zpívat – ovšem ve shodě s vaší důstojností –, anebo mě propusťte, abych se mohl vrátit ke svým starostem a zůstat v sužovaném městě.“

Pampinea, jako by byla rovněž zaplašila všechny své starosti, mu zvesela odvětila:

„Znamenitě mluvíš, Dioneo. Žijme radostně, vždyť jsme uprchli před smutkem. Leč věci, jež nemají žádný řád, nemají ani dlouhého trvání, a když už jsem já začala rozmluvu, která dala podnět k utvoření této krásné společnosti, musím myslet i na to, jak by naše veselí mohlo pokračovat. Soudím proto, že je nezbytné, abychom se navzájem dohodli, kdo nám bude vládnout; my ho budeme ctít a poslouchat jako největšího pána a on bude myslit jen na to, jak by se nám postaral o veselý život.“

Aby však mohl každý okusit tíhu starostí spolu s radostí z vladaření a aby nikdo, ať už patří k té či oné straně, nemohl

druhým závidět, že vladaření neokusil, navrhuji, aby ono břemeno a pocta bylo každému přiřčeno na jeden den. Kdo bude první, to nechť je určeno naší společnou volbou. Kdo nastoupí po něm, to nechť určí v hodině večerní podle své libosti ten či ta, která vladařila onoho dne. Ten, kdo povládně, ať po celou dobu své vlády rozhoduje a ustanovuje místo i způsob, jak máme žít.“

Tato slova se všem nesmírně zalíbila a Pampinea byla jednohlasně zvolena vladařkou pro první den. Filomena se honem rozeběhla k jednomu vavřínu, neboť často slýchávala vyprávět, jaké cti zasluhuje jeho listí a jakou čest propůjčuje tomu, kdo je jím po zásluze ověnčen; utrhla několik snítek, uvila z nich pěkný a důstojný věnec a vložila jej vladařce na hlavu. Tento věnec pak zůstal i u všech ostatních po celou dobu, co trvala tato společnost, zjevným odznakem královské vlády a svrchovanosti.

Pampinea, jež se tedy stala královnou, přikázala, aby všichni umkli, pak si dala zavolat sluhy tří mladíků a čtyři služebné žen a pravila za všeobecného mlčení:

„Hodlám vám všem, jakožto první, dát příklad, jak by naše společnost postupující od dobrého k lepšímu mohla řádně a radostně a bez veškeré hanby žít a trvat, pokud bude chtít. Proto tedy především ustanovuji Dioneova sluhu Parména svým správcem a svěřuji mu starost a péči o všechnu naši čeleď a o vše, co patří ke službě v síních. Chci dále, aby Sirisco, sluha Pamfilův, byl naším nakupovatelem a pokladníkem a aby byl poslušen rozkazů Parmenových. Tindaro nechť pečuje o komnaty Filostrata a druhých dvou mladíků, neboť ostatní budou zaneprázdněni svými povinnostmi a nebudou se o ně moci starat. Moje Misia a Filomenina Licisca budou napořád v kuchyni a budou zde pečlivě připravovat pokrmy podle toho, jak jim přikáže Parmeno. Přejeme si dále, aby se Laurettina Chimera a Fiammettina Stratilia bedlivě staraly o pořádek v ženských komnatách a dbaly o čistotu všude, kdekoli budeme. Hlavně však si přejeme a nařizujeme, aby

se každý, ať už jde kamkoli a ať už se odkudkoli vrací, ať vidí či slyší cokoli, střežil přinést nám zvenčí jinou zprávu než veselou, je-li mu naše přízeň milá.“

Když udělila tyto povšechné rozkazy, jež všichni schvalovali, povstala vesele a pravila:

„Jsou zde zahrady, jsou zde louky, je zde mnoho jiných líbez-
ných míst, kam se může každý po své libosti a ke svému potěšení
vydat; až však udeří devátá hodina, nechť je každý zde, aby mohl
ve vši svěžesti pojit.“

Když nová královna propustila veselou společnost, vydali se
mladíci s krásnými paními volným krokem do zahrady: cestou
vedli příjemné řeči, vili si krásné věnce z rozličného listí a zpívali
milostné písně.

Pobyli v zahradě tak dlouho, jak jim to dovolila královna, načež
se vrátili domů a shledali, že se Parmeno velmi horlivě ujal svého
úkolu, neboť když vešli do přízemní síně, spatřili prostřené sto-
ly, pokryté bělostnými ubrusy, na nich číše, jež vypadaly jako ze
stříbra, a vše poházené květy kručinky. Na královnino přání byly
všem polity ruce vodou a podle pořadí, jež určil Parmeno, usedli
všichni ke stolu. Byly přineseny umně připravené pokrmy a velice
jemná vína a tři sluhové se jali nehlučně obsluhovat u stolů. Kaž-
dý měl radost, že vše bylo hezky a řádně uspořádáno, a všichni
jedli zvesela a uprostřed líbezných žertů.

Když bylo sklizeno se stolů, přikázala královna, aby byly done-
seny hudební nástroje, neboť všechny paní, jakož i všichni mla-
díci uměli tančit a někteří z nich uměli i znamenitě zpívat a hrát.
Dioneo se pak na královnin příkaz chopil loutny a Fiammetta
violy a začali lahodně hrát píseň k tanci. Královna proto poslala
služebnictvo jíst a s ostatními paními a dvěma mladíky šla volným
krokem do kola a začala tančit. Když bylo po tanci, začali všichni
zpívat líbezné a veselé písně.

Tím způsobem trávili čas tak dlouho, až se královně uždálo,
že nadešel čas k odpolednímu spánku. Propustila tedy všechny;
mladíci odešli do svých oddělených komnat, kde byla uchystána

lůžka a všude leželo plno květin jako v jídelním sále. Podobně tomu bylo i v komnatách paní.

Všichni se svlékli a ulehli k odpočinku. Krátce po tom, co odbila třetí hodina, královna vstala, dala vzbudit ostatní paní, jakož i mladíky – tvrdíc, že je škodlivé ve dne příliš spát –, načež se všichni vydali na louku, kde rostla vysoká zelená tráva a kam odnikud nemohlo proniknout slunce. Vanul zde příjemný větřík a královna projevila přání, aby si všichni sedli v kruhu do trávy. Poté takto promluvila:

„Jak vidíte, slunce stojí vysoko a vedro je veliké. Není slyšet nic než cikády nahoře v olivách. Proto myslím, že by bylo pošetilé, abychom chodili někam jinam. Zde je hezky a svěže, jsou tu – jak vidíte – hrací stolky a šachy, takže se každý může bavit podle toho, co je mu nejmilejší.

Jestliže se však přidržíte mého názoru, nebudeme hrát, protože při hře se mysl jedné z obou stran rozmrzí, aniž z toho má druhá strana nebo ti, kdo přihlížejí, nějakou radost, ale strávíme tuto parnou denní dobu vyprávěním příběhů, což může poskytnout zábavu celé společnosti, jež naslouchá, co jí jeden vypravuje. Sotva každý z vás poví nějaký příběh, už se bude slunce sklánět, vedro poleví a my si pak budeme moci vyjít tam, kam se nám bude nejlépe chtít, a cestou se budeme veselit. Je-li vám to tedy po chuti – a já jsem připravena řídit se tím, co je vám libo –, uděláme to takto. Nelíbí-li se vám to, může každý až do večerní hodiny dělat, co je mu nejmilejší.“

Paní i mladíci byli vesměs pro vyprávění.

„Nuže,“ pravila královna, „je-li vám to vhod, chci, aby si v tento první den mohl každý vybrat pro své vyprávění takový námět, jaký si sám zvolí.“

Nato se obrátila k Pamfilovi, jenž jí seděl po pravici, a líbezně mu řekla, aby některým ze svých příběhů dal počátek dalším.

Když Pamfilo vyslechl rozkaz, jal se takto vyprávět – a ostatní poslouchali.

Příběh

první

Ser Ciappelletto oklame falešnou zpověď zbožného mnicha a zemře; ačkoli to byl za svého života nejhanebnější člověk, nabude po smrti pověst světce a je nazýván svatým Ciappellettem.

Sluší se, nejdražší paní, aby se vše, co člověk dělá, začínalo obdivuhodným a svatým jménem toho, jenž je Stvořitelem všech věcí. Mám-li proto já první započít naše vyprávění, hodlám začít jedním z jeho divů; vyslechněmež je, neboť tím se upevní naše naděje v něho jakožto v pevné útočiště, a my pak povždy budeme velebit jeho jméno.

Je přece najevě, že všechny pozemské věci jsou pomíjející a smrtelné a krom toho – jelikož jsou samy o sobě i mimo sebe samá nesnáz, starost a námaha – podléhají nesčíslným nebezpečím, takže my smrtelníci, žijící mezi nimi a z nich, nemohli bychom ani uprostřed nich žít, ani se jim vyhnout, kdyby nám k tomu neposkytovala sílu a obratnost zvláštní milost boží. Nemáme si však o ní myslet, že na nás a do nás sestupuje za nějaké naše zásluhy. Pramení z jeho vlastní dobrotivosti a vyvolávají ji svými prosbami ti, kteří byli sice smrtelní jako my, ale za svého života se správně řídili jeho příkázáními, takže nyní se stali věčnými a blaženými jako On, neboť my – neodvažující se vznášet své prosby před tvář tak velikého soudce – sdělujeme

věci, o nichž máme za to, že nám prospějí, těmto věčným a blaženým jakožto prostředníkům, kteří ze zkušenosti znají naši křehkost.

Jelikož však bystrost našeho smrtelného oka nemůže nikterak proniknout do tajemství božské mysli, nahlížíme tím více, jakou milosrdnou dobrotivostí k nám je naplněn On, stane-li se někdy, že nás oklame naše domněnka a my si zvolíme za přímluvčího u jeho majestátu někoho, kdo jím byl uvržen do věčného zatracení. Avšak On, jemuž není nic tajno, ohlíží se spíše na čistotu srdce prosebníka nežli na jeho nevědomost nebo na zavrženost přímluvčího, jež jsme prosili (jako by tento přímluvčí byl blažen před jeho tváří), a vyslyší ty, kteří se k němu modlí.

To všechno se zřetelně projeví v příběhu, kterým vám zamýšlím vypravovat. Zřetelně pravím, neboť přihlížím ne k soudu božímu, ale k soudu lidí.

Vypravuje se tedy, že se velmi bohatý a tuze veliký kupec Musciatto Franzesi stal rytířem a měl se vypravit do Toskány s messerem Karlem Bezzemkem, bratrem francouzského krále, kterého o to požádal a kterého k výpravě přiměl papež Bonifác. Když však zjistil, že jeho záležitosti – jak to bývá u obchodníků – jsou zde a onde velmi spleťité a že je nelze snadno ani rázem vyřídit, rozhodl se, že je svěří několika osobám.

Se všemi si věděl rady, jen v tom si nebyl jist – koho by měl pověřit, aby mu vymáhal dluhy u několika Burgundánů.

Příčinou této nejistoty byla pověst, že Burgundané jsou lidé hašteřiví, nepoctiví a věrolomní, a proto si Musciatto dlouho lámal hlavu, kde by našel tak ničemného člověka, na něhož by se mohl aspoň trochu spolehnout, že dokáže vyzrát na ničemnost Burgundánů.

A co tak o tom neustále přemýšlel, vzpomněl si na muže, který ho často navštěvoval v jeho domě v Paříži. Slul ser Ciapperello z Prata, a ježto byl malé postavy a hodně se fintil, usuzovali Francouzi, že Ciapperello vlastně znamená Ceparello, čímž se chce říci *cappello*, to jest *věnec* v jejich řeči –, a protože Ceparello byl

drobné postavy, jak jsme už řekli, neříkali mu Cappello, nýbrž Ciappelletto. Byl proto všude znám jako Ciappelletto a málokdo věděl, že se vlastně jmenuje ser Ciapperello.

Život tohoto Ciappelletta vypadal takto: protože byl notářem, náramně se styděl, když mu přišli na to, že některá jeho listina (ačkoli jich mnoho nevyhotovil) je pravá. Byl by totiž falešných listin nadělal, kolik by byl kdo chtěl, neboť daleko raději listiny zadarmo padělal, než vyhotovoval za velký poplatek listiny správné. Největší potěšení mu dělalo, když mohl podávat křivá svědectví, ať ho o ně někdo žádal, nebo nežádal – a protože se v těch dobách náramně věřilo na přísahy, neostýchal se přísahat křivě; díky této ničemnosti pak vyhrával v tolika rozepřích, v kolika ho vyzvali, aby přísahal, že říká na svou víru pravdu.

Obzvláštní zalíbení nalézal v tom – a tuze horlivě se vždy přitom snažil –, když mohl vyvolat mezi přáteli a příbuznými nebo nějakými jinými osobami zlou krev, nepřátelství a pohoršení. A čím větší zlo z toho vzešlo, tím větší z toho měl radost. Když ho někdo vybídl k vraždě či k nějakému jinému zlosynství, nikdy neřekl ne a velmi rád šel. Ba častokrát se stalo, že ochotně mordoval a vraždil lidi vlastníma rukama. Bohu a svatým se rouhal převelice a každá maličkost ho dovedla tak rozkatit jako málokoho druhého.

Do kostela nechodil nikdy, svátostmi pohrdal a mluvil o nich hanlivě jako o mrzkých věcech. Zato naopak rád navštěvoval krčmy a jiná hanebná místa a často tam chodíval. Ženy miloval asi tak jako pes hůl, zato zvrácenou láskou se kochal víc než kterýkoli jiný zvrhlík. Dokázal loupit a krást a tvářit se přitom jako svatý, byl žrout a veliký pijan; když se mu něco zhatilo, zuřil; hrál a proslul jako falešný hráč v kostky.

Ale proč o tom tolik mluvím? Byl to prostě snad ten nejhorší člověk, jaký se kdy narodil. Jeho spády dlouho ochraňovala moc a postavení messera Musciatta, kvůli němuž brali na něho začasť ohled i lidé, jimž mnohokrát ublížil, i dvůr, kde páchal bezpráví napořád.

Když si tedy messer Musciatto vzpomněl na tohoto sera Ceparella, jehož život výtečně znal, usoudil, že bude na ničemnosti Burgundánů jako dělaný. Dal si ho proto zavolat a takto k němu promluvil:

„Jak víš, sere Ciappelletto, chystám se na cesty, a protože mám mimo jiné nějaké pohledávky u Burgundánů, což jsou sami podvodníci, nevím o nikom lepším, komu bych svěřil vymáhání peněz od nich, než jsi ty. Ty nemáš teď nic na práci, a jsi-li to ochoten udělat, získám ti doporučení u dvora a z toho, co vymůžeš, ti dám slušný díl.“

Ser Ciappelletto, jenž právě zahálel a strádal ve věcech pozemských, nahlédl, že mu odchází ten, kdo byl dlouho jeho podporou a oporou, i rozhodl se bez okolků, neboť mu málem nic jiného nezbývalo – a řekl, že rád přijímá.

Když se tedy domluvili, dostal ser Ciappelletto plnou moc a doporučující listiny od krále a po Musciattově odjezdu se vydal do Burgundska, kde ho skoro nikdo neznal. Zde však začal vymáhat dluhy a dělat to, proč přišel, proti svému zvyku tak vlídně a mírně, že to vypadalo, jako by si nechával prchlivost na pozdější dobu.

Počínaje si takto, přebýval v domě dvou bratří z Florencie, kteří půjčovali na lichvářský úrok a velmi si ho vážili, protože mu byl nakloněn messer Musciatto – když tu se stalo, že Ciappelletto onemocněl. Oba bratři hned k němu zavolali lékaře a ti ho ošetřovali a dělali všechno potřebné, aby se ser Ciappelletto uzdravil.

Veškerá pomoc však byla marná, protože ser Ciappelletto byl už staré a zhýralé chlapisko, a jak říkali lékaři, šlo to s ním z kopce jako s člověkem, který už mele z posledního.

Oběma bratřím to bylo tuze nemilé a jednou – meškajíce vedle světnice, v níž ležel nemocný ser Ciappelletto – začali spolu takto rozmlouvat:

„Co s ním budeme dělat?“ říkali si mezi sebou. „Máme na krku kvůli němu pěknou nepříjemnost, protože vyhnat ho z našeho domu, když je tak nemocný, by byla veliká hanba a projev

necitelnosti – až by lidé uviděli, že jsme ho nejprve přijali do domu, pak ho dali tak pečlivě ošetřovat a léčit a nakonec, že jsme ho zničehonic vyhnali z domu, když byl na smrt nemocný a nemohl nám udělat nic nepříjemného. Na druhé straně je to však takový ničema, že se mu nebude chtít vyzpovídat se ani přijmout církevní svátost – a jestliže umře bez zpovědi, nepřijmou jeho mrtvolu v žádném kostele, ba hodí ho do příkopu jako psa. Vyzpovídá-li se ovšem, stane se totéž, protože má mnoho hříchů, a jeden strašnější než druhý, takže ani jeden mnich či kněz nebude mít chuť, ba ani nebude moci mu dát rozhřešení. A až se to stane a až to zdejší lidé uvidí, shluknou se, neboť se jim naše řemeslo zdá ničemné, protože o něm celé dny nepěkně hovoří; dostanou choutky oloupit nás a budou rvát: *Nechceme tady už ty lombardské psy, které nechtějí ani přijmout na hřbitov*. Zaútočí na naše domy a možná že nás nejen připraví o všechno jmění, ale i o naše životy. Ať to už dopadne tak nebo tak, jestli ten chlapík umře, skončí to s námi špatně.“

Ser Ciappelletto ležel – jak jsme už řekli – ve světnici sousedící s tou, kde si tito dva povídali, a měl jemný sluch, jaký často mívají nemocní lidé; slyšel vše, co si oba bratří o něm říkali – i dal si je zavolat a řekl jim:

„Nechci, abyste měli kvůli mně nějaké starosti a abyste se báli, že vám kvůli mně vzejde nějaká škoda. Slyšel jsem, co jste si o mně povídali, a nepochybuji, že by to dopadlo tak, jak říkáte, ovšem kdyby to všechno šlo, jak myslíte. Dopadne to však jinak. Já jsem za svého života spáchal tolik nepravostí proti Pánubohu, že si ani nepolepším, ani nepohorším, když spáchám ještě jednu darebnost navíc, než vydechnu naposled. Opatřte mi proto nějakého zbožného a řádného mnicha, nejlepšího, jakého tu seženete, přiveďte mi ho a nechte to na mně: já už se postarám o sebe i o vás tak, že s tím budete spokojeni.“

Oba bratří, ačkoli si od toho mnoho neslibovali, zašli přesto do jednoho kláštera a požádali představeného, aby poslal nějakého zbožného a moudrého mnicha vyzpovídat jednoho Lombardana,

jenž leží nemocen v jejich domě. I vybral jim jakéhosi staříckého mnicha, jenž vedl zbožný a řádný život, byl velkým znalcem Písma a k němuž všichni měšťané chovali převelikou a obzvláštní úctu. Toho pak oba bratři přivedli seru Ciappellettovi.

Když mnich přišel do světnice, kde ležel ser Ciappelletto, přisedl si k němu, chvílku ho vlídně utěšoval a pak se ho zeptal, kdy se naposled zpovídal.

Ser Ciappelletto se nikdy v životě nezpovídal –, ale odvětil:

„Otče, mám ve zvyku zpovídat se aspoň jednou v týdnu, ba byly i takové doby, kdy jsem se zpovídal několikrát v týdenku. Je ovšem pravda, že jsem se nezpovídal od té doby, co jsem onemocněl, a to už je přes týden. Takové trápení mi způsobila má nemoc.“

Tu pravil mnich:

„Milý synu, dobře jsi činil, a tak by to měl dělat každý. Nu, vídím, když se tak často zpovídáš, že nebude nijak obtížné vyslechnout tě či poptat se tě na hříchy.“

„To neříkejte, velebný bratře,“ řekl ser Ciappelletto. „Nikdy jsem se nezpovídal tolikrát a tak často, abych si pokaždé nevyžádal generální zpověď ze všech svých hříchů, na něž jsem si dokázal vzpomenout ode dne, co jsem přišel na svět, až do toho dne, co jsem se zpovídal. Proto vás prosím, dobrý můj otče, abyste se mě vyptával na všechno do takových podrobností, jako bych se byl nikdy nezpovídal. A nijak se neohlížejte na to, že jsem nemocný; mně je milejší potýrat své tělo než dělat si nějaké pohodlí, jež by mi mohlo přivolat ztracení duše, kterou náš Spasitel svou krví vykoupil.“

Tato slova se zbožnému muži velmi zalíbila, i usoudil, že je to doklad, jak dobře je duše sera Ciappelletta připravená. Velmi tedy pochválil tento jeho zvyk a začal se ho vyptávat, zda někdy nezhřešil smilně s nějakou ženou. Ser Ciappelletto si povzdechl a odvětil mu:

„Otče můj, pokud jde o tohle, stydím se vám povědět pravdu, neboť se bojím, abych nezhřešil skrze chlubitost.“

Zbožný mnich mu řekl:

„Jen to směle řekni. Tím, že někdo mluví pravdu, nemůže přece ani při zpovědi, ani při jiném činu zhřešit.“

Ser Ciappelletto tedy děl:

„Když jste mne o tom tak hezky ubezpečil, povím vám to: já jsem takový panic, jako když jsem vyšel z matčina lůna.“

„Bůh ti žehnej!“ pravil mnich. „Jak dobře jsi učinil. Tvá zásluha je o to větší, oč větší jsi měl v tom volnost než my a ostatní, co jsme vázáni nějakou řeholí.“

Poté se ho otázal, zda nevyvolal lítost Boha hříchem skrze obžerství.

Ser Ciappelletto zhluboka povzdechl a odpověděl, že ano a mnohokrát, neboť prý byl zvyklý postit se nejen jako ostatní lidí v postní době, ale krom toho se prý postíval ještě nejméně tři dny v týdnu o chlebě a vodě. Vodu však prý píval s takovým potěšením a s takovou chutí, zvláště když byl unaven modlením nebo po procesí – jako pívají velicí pijani víno. A začasté prý toužil po takových rostlinách, z nichž se dá dělat salát, jako po nich touží páni, když přijedou na venkov. Někdy dokonce se mu prý zdálo, že mu ten salát chutná víc, než by měl chutnat člověku, jenž se postí – jako on – ze zbožnosti.

„Milý synu,“ řekl mu na to mnich, „tyto hříchy jsou přirozené a jsou velmi lehké. Nechci proto, aby sis jimi obtěžoval svědomí víc, než je třeba. Každému člověku, i tomu nejsvětějšímu, chutná po dlouhém postu dobré jídlo a po dlouhé únavě nápoj.“

„Ó ne, milý otče, vy mi to říkáte, jen abyste mě utěšil,“ pravil ser Ciappelletto, „a přitom dobře víte – co i mně je dobře známo, že vše, co konáme, sloužíme-li Bohu, máme konati čistě a bez jakékoli skvrny na duši. A počíná-li si někdo jinak – hřeší!“

Mnich byl touto odpovědí náramně spokojen – i řekl:

„Jsem rád, že takto smýšlíš ve své duši, a velmi se mi líbí, že máš v tomhle čistě a dobré svědomí. Řekni mi však: Zhřešil jsi někdy skrze lakotu? Přál sis někdy více, než se sluší –, či vlastnil jsi někdy něco, co jsi vlastnit neměl?“

Ser Ciappelletto na to odpověděl:

„Otče můj, nechtěl bych, abyste vyvozoval něco z toho, že meškám v domě těchto lichvářů. Nemám tu s ničím co dělat, ba naopak, přišel jsem, protože jsem je už musel napomenout a pokárat a vytrhnout je z ohavné ziskuchtivosti. Myslím, že by se mi to bylo podařilo, kdyby mě nebyl Bůh tak navštívil. Vězte, že ne já, ale můj otec způsobil, že jsem se stal boháčem. Já však po jeho smrti rozdal většinu jmění v almužnách. Abych mohl poté nadále být živ a abych mohl pomáhat Kristovým chudým, provozoval jsem drobné obchody, nicméně přál jsem si vždycky vydělat jen proto, abych se mohl ustavičně dělit s chudými Krista napůl o to, co jsem vydělal. Polovinu jsem vynakládal na své potřeby, druhou polovinu jsem dával jim – a Stvořitel mi v tom byl tak dobrým pomocníkem, že se mi dařilo čím dál tím lépe.“

„Dobře sis počínal,“ pravil mnich. „A jak často jsi podléhal hněvu?“

„Oh, v tomhle jsem velice hřešil, to vám musím říci,“ odvětil ser Ciappelletto. „A kdo by se také udržel, když vidí den co den, jak lidé páchají nepravosti, jak se nedrží božích přikázání a jak se nebojí božího soudu? Mnohokrát se mi přihodilo, že jsem si přál být raději mrtev než živ a vidět přitom, jak se mladí lidé ženou za marnostmi, jak klejí a křivě přísahají, jak navštěvují krčmy, a nikoli chrám Páně, jak chodí častěji po cestách světských než po cestách božích.“

„Milý synu,“ řekl mnich, „to byl spravedlivý hněv a ani za to ti nemohu uložit pokání. Nedal ses však v nějakém případě strhnout při svém hněvu k vraždě či spílání či k nějaké jiné nepravosti?“

Ser Ciappelletto na to odpověděl:

„Ach běda, důstojnosti, jak se můžete na něco takového ptát? Vy, který vypadáte jako boží muž? Kdybych býval byl jenom trošinečku pomyslí na něco takového, co mi tu říkáte, myslíte, že bych věřil, že mě Bůh bude opatrovat? Takovéhle kousky jsou pro darebáky a zlosyny. Ne, ne, já když jsem takové lidi viděl, vždycky jsem jim říkal: Jdi, kéž tě Bůh obrátí!“

Tu pravil mnich:

„Bůh ti požehnej, milý synu, pověz mi však: nepodal jsi někdy proti někomu falešné svědectví – či nemluvil jsi o někom špatně či nevzal jsi někdy něco svému bližnímu bez jeho vědomí?“

„Jednou, důstojnosti,“ odpověděl ser Ciappelletto, „jsem mluvil špatně o svých bližních, neboť jsem měl souseda a ten k pohoršení všech lidí nedělal nic jiného, než že mlátil svou manželku, a já jsem o něm zle promluvil k rodičům jeho manželky, neboť mi bylo té ubožácky velmi líto – on ji její muž tloukl pokaždé, když příliš pil.“

„Nuže dobrá,“ řekl mnich, „pravil jsi mi, že jsi býval kupcem. Ošidil jsi někdy někoho, jak to kupci dělávají?“

„Božínku, důstojnosti, to ano,“ odvětil ser Ciappelletto. „Nevím však, kdo to byl. Vím jen to, že mi jednou někdo přinesl peníze – dlužil mi je za sukno, co jsem mu prodal – a já je bez přepočítávání uložil do truhlice. Asi tak za měsíc jsem však shledal, že je tam víc drobných mincí, než mělo být. Celý rok jsem tedy peníze schovával, ale když jsem se ani pak neshledal s tím, komu patřily, rozdal jsem je z lásky boží chudákům.“

„To byla maličkost,“ řekl mnich. „Dobře jsi naložil s těmi penězi.“

Zbožný mnich se ptal ještě na mnoho jiných věcí, ser Ciappelletto mu na všechny odpovídal tímto způsobem, ale když už mu chtěl mnich dát rozhřešení, ser Ciappelletto řekl:

„Mám, důstojnosti, ještě jeden hřích, který jsem vám neřekl.“

Mnich se ho zeptal jaký a ser Ciappelletto mu odvětil:

„Vzpomínám si, že jednou jsem sluhovi poručil, aby v sobotu po třetí hodině odpolední uklidil dům, a nesvětil jsem tedy svatou neděli tak, jak se sluší.“

„Ach, milý synu, to je lehký hřích,“ řekl mnich.

„Ó nikoli,“ řekl na to ser Ciappelletto, „neříkejte lehký hřích, když přece neděli máme převelice světit. Vždyť onoho dne povstal z mrtvých náš Pán!“

„A jiný hřích nemáš?“ otázal se ještě mnich.

„Mám, důstojnosti,“ řekl na to ser Ciappelletto, „mám. Jednou se to tak nějak schumelilo, že jsem si uplivil v chrámu Páně.“

Mnich se usmál a řekl:

„Milý synu, z toho si nic nedělej, my tam pliveme celé dny a jsme řeholníci.“

Tu pravil ser Ciappelletto:

„To je ale od vás veliká nevycválanost, protože nic nemáme držet v takové čistotě jako svatostánek, v němž se konají bohoslužby!“

Krátce a dobře, ser Ciappelletto klábosil pořád takhle dokola, pak začal vzdychat a nakonec se tuze rozplakal, neboť byl z těch, kteří znamenitě dovedou ronit slzy, kdykoli chtějí.

„Copak je ti, milý synu?“ otázal se ho zbožný mnich.

A ser Ciappelletto mu odpověděl:

„Ach běda, důstojnosti, zbyl mi ještě jeden hřích, z něhož jsem se ještě nikdy nezpovídal, a já se vám o něm stydím povědět. Pokaždé když si naň vzpomenu, pláči, jak vidíte, a zdá se mi, že se Bůh nade mnou kvůli němu určitě neslituje.“

„Ale běž, synu,“ pravil zbožný mnich. „O čem to mluvíš? Kdyby jeden člověk měl na svědomí všechny hříchy, které lidé napáchali a ještě napáchají, co bude svět stát, a kdyby se ten člověk kál a litoval jich, jak to vidím u tebe, Bůh je tak dobrotivý a milosrdný, že by mu beze všeho odpustil, kdyby se z nich ten člověk vyzpovídal. Pověz tedy klidně, oč jde.“

Ser Ciappelletto, nepřestáváje hořce plakat, pravil:

„Běda, otče můj, můj hřích je příliš veliký a já sotva mohu doufat, že mi Bůh odpustí, nebudete-li za mne na svých modlitbách orodovat vy.“

„Pověz to bez obav,“ odpověděl mnich, „slibuji ti, že se budu za tebe modlit.“

Ser Ciappelletto však pořád jen plakal a nic neříkal, ač ho mnich povzbuzoval, aby se to nebál říci. Teprve když mnicha dlouho svým pláčem napínal, zhluboka si pojednou povzdechl a řekl:

„Otče můj, protože mi slibujete, že se budete za mne modlit k Bohu, povím vám to. Vězte, že když jsem byl ještě maličký, spílal jsem jednou mamince.“

To řekl a znovu začal hořce naříkat.

„Ach, milý synu,“ pravil mnich, „to máš za nějaký velký hřích? Lidé spílají Bohu celý den a on jim rád odpouští, když toho litují. Proč si myslíš, že by ti tohle neodpustil? Neplač a uklidni se. Určitě by ti odpustil, i kdybys byl jedním z těch, kteří ho ukřižovali, a potom projevoval takovou lítost, jakou nyní vidím u tebe.“

„Ouvej, otče můj, co to říkáte,“ řekl ser Ciappelletto. „Má sladká máteř mě nosila dnem i nocí devět měsíců v lůně a víc než stokrát mě chovala v náručí! Příliš jsem jí ublížil tím, že jsem jí spílal! Příliš jsem tím zhřešil. Nebudete-li se za mne modlit vy, nebude mi odpuštěno.“

Když posléze mnich viděl, že mu ser Ciappelletto nemá už co říci, dal mu rozhřešení a své požehnání; a jelikož mu na slovo věřil, měl ho za přesvatého člověka.

A kdo by také nevěřil, vida takto mluvit člověka, jenž už má smrt na jazyku?

Když bylo po všem, řekl mnich:

„Sere Ciappelletto, s boží pomocí budete brzy zdráv. Kdyby však Bůh dopustil a povolal vaši požehnanou a dobře připravenou duši k sobě, svolil byste, aby vaše tělo bylo pohřbeno u nás?“

„Ano, důstojnosti,“ odpověděl na to ser Ciappelletto. „Ba bych nerad, abych byl pohřben jinde, ježto jste mi slíbil, že se budete za mne modlit k Bohu. Krom toho jsem měl vždy váš řád v obzvláštní úctě. Proto vás prosím, abyste mi dal přinést, až se vrátíte do kláštera, ono nejoprávněnější tělo Kristovo, jež ráno světíte na oltáři. Hodlám totiž s vaším svolením přijmout je a potom poslední pomazání – třebaže toho nejsem hoden –, abych aspoň umřel jako křesťan, když už jsem žil jako hříšník.“

Zbožný muž pravil, že to rád udělá, že ser Ciappelletto správně hovoří a že mu dá vše hned poslat.

Tak se také stalo.

Ti dva bratři, co se obávali, aby je ser Ciappelletto nějak neošálil, postavili se k pažení, jež dělilo jejich světnici od té, v níž ležel ser Ciappelletto, a poslouchali. Slyšeli a rozuměli velmi dobře, co

ser Ciappelletto říkal mnichovi, a div nevyprskli – takové měli nutkání dát se do smíchu –, když slyšeli, z čeho se zpovídá.

I řekli si:

„Jaký je to člověk, že ho ani stáří, ani nemoc, ani strach ze smrti, kterou už vidí před sebou, ani bázeň z Boha, před jehož soudnou stolicí se za chvíličku octne, nedokážou přimět k tomu, aby zanechal ničemností a umřel jinak, než žil?“

Když však slyšeli, jak bylo ujednáno, že bude pochován v kostele, nestarali se už o nic.

Ser Ciappelletto si poté odbyl přijímání, a protože se jeho stav stále zhoršoval, přijal poslední pomazání – a brzy po klekání téhož dne, co se tak dobře vyzpovídal, zemřel.

Oba bratří za jeho peníze zařídili vše, co bylo třeba k důstojnému pohřbu, vzkázali mnichům, aby přišli podle obyčeje na noční a ranní modlitby k nebožtíkovi, a obstarali vše, jak se sluší.

Zbožný mnich, který sera Ciappelletta zpovídal, právě hovořil s převorem kláštera, když uslyšel, že ser Ciappelletto odešel na onen svět. I dal zvonit do kapituly, a když se mniši shromáždili, prohlásil, že ser Ciappelletto je svatý muž, což prý seznal, když ho zpovídal. A doufaje, že Pánbůh učiní skrze něho mnoho zázraků, přemluvil je, aby přijali nebožtíka s velikou úctou a zbožností. Převor a ostatní důvěřiví mniši s tím souhlasili a večer se všichni vypravili do domu, kde leželo tělo sera Ciappelletta, a odbyli tu nad ním velikou a slavnou vigilií. Ráno pak, oděni všichni v komže a pluviály, třímajíce knihy v rukou a nesouce v čele průvodu kříže, vypravili se pro nebožtíka a převelice slavně a slavnostně ho odnesli do svého kostela, následováni skoro veškerým lidem toho města, jak muži, tak paními. Poté ho vystavili v kostele, onen zbožný mnich, který ho zpovídal, vystoupil na kazatelnu a začal kázat zázračné věci o něm, o jeho životě, o jeho postech, o jeho panickosti a nevinnosti a svatosti. Mimo jiné tu také vyprávěl i o tom největším hříchu, s kterým se mu ser Ciappelletto v pláči při zpovědi svěřil, a jak on sám těžko seru Ciappellettovi

dokazoval, že mu Bůh odpustí. Pak přešel k napomínání lidí, kteří ho poslouchali, a řekl:

„A vidíte, vy lidé prokletí, vy zatím klnete Bohu a Matce boží a celému rajskému dvoru pro každé stéblo, které se vám nama-ne do cesty.“

Krom toho kázal ještě mnoho jiných věcí o tom, jaký byl ser Ciappelletto řádný a čistý muž – takže svými slovy, jimž všichni nábožně věřili, přesvědčil všechny přítomné lidi z města. Po bo-hoslužbách proto nastal veliký shon a každý šel nebožtíkovi líbat ruce a nohy – ba roztrhali na něm celý rubáš a každý byl šťastný, když si ho mohl utrhnout aspoň kousek.

Tak se to dalo po celý den – aby ho mohli všichni vidět a při-jít k němu. Když potom nadešla noc, pochovali slavně sera Cia-pelletta pod mramorový náhrobek do jedné kaple a už příštího dne sem začali chodit lidé; rozžihali tu světla, modlili se k němu, prosili ho o pomoc a podle slibu sem lepili voskové figurky.

Pověst o jeho svatosti a zbožnosti se tak roznesla, že skoro kaž-dý, koho potkalo nějaké protivenství, neobracel se pak k jinému svatému než k tomuhle: nazývali ho svatý Ciappelletto a nazývají ho tak dosud – ba tvrdí, že Bůh udělal skrze něho mnoho zázraků a dělá je každý den pro ty, kdož se zbožně dávají pod jeho ochranu.

Tak tedy žil a zemřel ser Ciappelletto z Prata, jenž se stal sva-tým tak, jak jste právě slyšeli. Nechci tvrdit, že není možné, aby došel u Boha blaženosti, neboť i když žil zločinným a špatným životem, mohl v poslední chvíli projevit takovou lítost, že se nad ním možná Bůh smíloval a přijal ho do svého království.

Protože nám to však není známo, vyvozují závěry z toho, co se mi zdá správné, a pravím, že ser Ciappelletto bude asi spíše zatracen a v rukou ďábla než v ráji. A jestliže je to tak, můžeme na tom vidět prevelikou boží laskavost vůči nám, neboť Bůh se neohlíží na naše chyby, ale na to, jak je ryzí naše víra: a i když si zvolíme za svého přímluvčího jeho nepřítele, máme-li ho za jeho přítele, vyslyší nás zrovna tak, jako bychom se byli utekli k oprav-dovému světci, prostředníku jeho milosti.

Velebme proto jeho jméno, jímž jsme začali, abychom skrze jeho milost přečkali živi a zdraví nynější protivenství. Mějme všichni v této společnosti jeho jméno v úctě a poroučejme se mu vždy v naprosté jistotě, že nás vyslyší.

Po těchto slovech se Pamfilo odmlčel.

Příběh druhý

*Žid Abraham se na popud Giannotta di Civigni
vypraví na římský dvůr. Spatří tu zpustlé duchovní,
i vrátí se do Paříže – a stane se křesťanem.*

Paní se místy smály Pamfilovu příběhu a veskrze jej chválily. Když jej však všichni bedlivě vyslechli a když Pamfilo dovyprávěl, přikázala královna, aby nyní vyprávěla a pokračovala v započaté zábavě Neifile, která seděla vedle Pamfila.

Neifile, ozdobená stejně vybranými mravy jako krásou, zvesela odpověděla, že to ráda učiní, a takto počala vyprávět:

Pamfilo nám ve svém příběhu ukázal, že dobrotivý Bůh se neohlíží na naše omyly, jestliže je způsobují věci, které sami nemůžeme poznat. Já zase vám hodlám ve svém příběhu ukázat, jak táž dobrotivost trpělivě snáší poklesky těch, kteří především by měli skutky i slovy podávat o ní pravdivé svědectví, ale činí právě opak, a tím právě podávají nezvratný důkaz o jsoucnosti této dobroty, abychom se my ještě pevněji přidržovali ve své mysli toho, več věříme.

Jak jsem kdysi, půvabné paní, slyšela vyprávět, žil v Paříži jeden veliký kupec a dobrý člověk, který se jmenoval Giannotto di Civigni. Byl to nesmírně poctivý a přímý muž, měl velký obchod se sukem a obzvláště se přátelil s jedním velice bohatým

židem: slul Abraham, byl rovněž kupcem a byl to velmi poctivý a přímý muž.

Když Giannotto seznal jeho přímost a poctivost, tuze litoval, že duše tak znamenitého, moudrého a dobrého muže bude kvůli nepravé víře zatracena, a proto se ho jal přátelsky prosit, aby se zřekl bludů židovské víry a obrátil se na křesťanskou pravdu, o níž se může přesvědčit – jak pravil –, že je svatá a dobrá, že neustále prospívá a vzrůstá se, zatímco naopak víra jeho, Abrahamova, jak může vidět, jen upadá a chýlí se ke svému konci.

Žid odpovídal, že žádnou víru kromě židovské nepovažuje ani za svatou, ani za dobrou, a když prý se v židovské víře narodil, chce prý v ní žít a umřít, od kteréhož úmyslu ho nic nemůže odvrátit.

Giannotto to však nevydržel, aby mu za několik dní znovu nedomlouval podobnými slovy a aby mu znovu těžkopádně nedokazoval – jak to jen většina kupců dovede –, proč je naše víra lepší než židovská.

Žid se sice v židovské víře velice vyznal, ale jednou se přece jen stalo, že se mu Giannottovy výklady začaly líbit. Možná že ho k tomu pohnulo veliké přátelství, jež choval k Giannottovi, možná že to způsobil Duch svatý, jenž kladl onomu nevzdělanému muži slova na jazyk. Přesto však zatvrzele setrval ve své víře a nechtěl se obrátit – a jak byl žid houževnatý ve své víře, tak byl zase Giannotto vytrvalý ve svém přemlouvání, až nakonec Abraham – přemožen tím tvrdošíjným naléháním – pravil:

„Podívej se, Giannotto, ty bys chtěl, abych se stal křesťanem, a já bych to opravdu rád učinil. Ale vypravím se nejprve do Říma, zhlédnu toho, jenž je náměstkem božím na zemi – jak pravíš –, a zjistím způsoby a mravy jeho, jakož i jeho bratří kardinálů. Jestliže shledám, že jsou takové, abych z nich a tvých slov mohl seznat, že vaše víra je lepší než má, jak se mi snažíš dokázat, učiním, co jsem ti řekl. Ale nebude-li tomu tak, zůstanu židem jako dosud.“

Když Giannotto uslyšel tato slova, byl krajně zarmoucen a v duchu si řekl:

„Nadarmo jsem se namáhal, ačkoli jsem si už myslel, že má námaha se neminula znamenitým výsledkem a že jsem už přítele obrátil na víru. Neboť dostane-li se na římský dvůr a spatří tam hanebný a zpustlý život duchovních, nejenom se nestane ze žida křesťan, ale i kdyby už křesťanem byl, vrátí se určitě k židovské víře.“

I otočil se k Abrahamovi a řekl:

„Ach, milý příteli, proč chceš podniknout tak úmornou a nákladnou cestu, jako je cesta odtud do Říma? A to ani nemluvím o tom, že tak bohatému člověku, jako jsi ty, hrozí na moři i na souši plno nebezpečí. Myslíš, že bys tady nenašel nikoho, kdo by tě pokřtil? A máš-li snad nějaké pochybnosti co do víry, kterou jsem ti vykládal, copak jsou někde jinde tak velcí mistři a mužové učení ve víře jako tady? Podle mého zdání je tvá cesta úplně zbytečná, protože oni ti mohou objasnit vše, co budeš chtít a oč požádáš. Uvaž: preláti tam jsou zrovna takoví, jaké jsi mohl vidět tady, jenže jsou o tolik lepší, o kolik jsou bližší arcipastýřovi. Radím ti tudíž, aby sis to trmácení ušetřil propodruhé, třeba až budeš chtít nějaké odpustky; možná že se tam potom vypravím s tebou.“

Žid mu odpověděl:

„Věřím, Giannotto, že všechno je, jak říkáš, ale abych ti to řekl stručně a krátce: jsem pevně odhodlán vypravit se tam – chceš-li, abych učinil to, oč jsi mě tolik prosil. Jinak to nikdy neudělám.“

Giannotto viděl, že jeho vůli neoblomí, i řekl tedy:

„Tak jdi a hodně štěstí.“

V duchu byl ovšem přesvědčen, že se Abraham, až uvidí římský dvůr, křesťanem nikdy nestane. Proto už nemařil slov a přestal ho přemlouvat.

Žid vsedl na koně, a jak mohl nejrychleji, ujížděl na římský dvůr. Když tam dorazil, ostatní židé ho s poctami přijali; Abraham zůstal v Římě a jal se obezřetně pozorovat chování papeže, kardinálů a ostatních prelátů a všech dvořanů, aniž se někomu zmínil, proč sem přijel. Ježto byl člověk bystrý, spatřil tu sám na vlastní oči, co už se dověděl od druhých, že totiž všichni od

toho nejvyššího až po nejnižšího napořád krajně hřeší smilností přirozenou, ale i sodomskou a že je nedrží na uzdě ani výčitky svědomí, ani stud, takže nevěstky a chlapci tu mají takovou moc, že mohou vymoci jakoukoli věc nemalé závažnosti. Krom toho poznal zcela zjevně, že všichni jsou naveskrz žrouti, pijáci, opilci a že po způsobu tupých hovad slouží více břichu a chtíčům než čemukoli jinému.

Když se rozhlídl ještě víc, viděl, že všichni jsou tak lakotní a lační peněz, že za peníze kupují a prodávají jak lidskou krev (i křesťanskou), tak veškeré božské věci, ať už patří k bohoslužbám nebo k obročím, že s nimi dělají větší obchody a mají víc dohazovačů než pařížské krámy s látkami či jiné dohromady a že zjevnou simonii nazvali prokuraturou a obžerství že dali název sustence, jako by Pánbůh hleděl na význam slov a neznal úmysly nejhorších duší a nechal se tak jako lidé šálit názvy věcí. Tohle všechno a ještě mnoho jiných věcí, o kterých se musí mlčet, se židovi nesmírně nelíbilo, neboť byl člověk střídmy a skromný; i řekl si, že už toho viděl dost, a rozhodl se, že se vrátí do Paříže, což také udělal.

Když se Giannotto dověděl, že je Abraham už zpátky, nedoufal v nic tak málo jako v to, že se Abraham stane křesťanem. Zasehl však přesto za ním, oba se velmi radostně uvítali, a teprve po několika dnech, když si Abraham odpočinul, otázal se ho Giannotto konečně, co soudí o Svatém otci, o kardinálech a ostatních dvoranech; žid mu bez okolků odpověděl:

„Podle mého je zlé, že Bůh dopouští, aby jich bylo tolik. A říkám ti, pokud to mohu já posoudit, že u nížádného duchovního jsem tam podle mého zdání nenašel žádnou svatost, žádnou nábožnost, žádný dobrý skutek anebo příkladný život či něco jiného. Zato smilnost, lakotu, obžerství a podobné ještě horší věci (mohou-li ještě nějaké horší věci vůbec být) tam mají všichni v takové oblibě – jak se mi zdá –, že jsem si tam připadal spíše jako v dílně ďábelských kousků než v dílně božích skutků. Usoudil jsem proto, že ten váš pastýř, a tudíž i všichni ostatní se co nejhorlivěji a co nejdůmyslněji snaží vyhubit a vypudit všemi možnými způsoby

ze světa křesťanské náboženství, ačkoli by měli být právě jeho základem a oporou.

A když se tedy tak dívám, že se pořád ještě nestalo to, oč usilují, ba že se vaše náboženství dokonce neustále vzмáhá a je stále zářnější a skvělejší, myslím, že právem mohu soudit, že je jediné pravé a svaté, protože jeho základem a oporou je Duch svatý. A to je také důvod, proč ti říkám v této chvíli docela otevřeně, že za nic na světě neupustím od svého záměru stát se křesťanem, ačkoli jsem se předtím stavěl vůči tvým domluvám tvrdošíjně a zatvrzele a nechtěl jsem být křesťanem ani za nic. Pojdme proto do kostela a tam mě dáš podle řádného obyčeje vaší svaté víry pokřtít.“

Když Giannotto slyšel Abrahama takto mluvit, byl nejšťastnějším člověkem pod sluncem, neboť čekal právě opačný závěr. I šel hned s Abrahamem do chrámu Notre Dame v Paříži a požádal tamější duchovní, aby Abrahama pokřtili.

Kněží vyslechli Abrahamovu žádost a neprodleně mu vyhověli.

Giannotto pak byl při křtu Abrahamově kmotrem, dal mu jméno Giovanni a dal ho poté vzdělat v naší víře nejznamenitějšími mistry. Ježto se Abraham všemu naučil velmi brzy, stal se dobrým čackým člověkem a žil svatým životem.

Příběh

třetí

Žid Melchisedech vyvázne pomocí příběhu o třech prstenech z velkého nebezpečí, které na něho nastrožil Saladin.

Když umlkla Neifile, jejíž příběh všichni chválili, jala se na pokyn královnin vyprávět Filomena.

Příběh, který vyprávěla Neifile, mi připomíná nebezpečnou příhodu, jež se přihodila jednomu židovi, a protože bylo pověřeno už mnoho dobrého o Bohu i o pravdivosti naší víry, nebude jistě nevhodné přistoupit nyní k příhodám a činům lidským. Zamýšlím vám tedy vyprávět jeden příběh; až ho vyslechnete, budete možná opatrněji odpovídat na otázky, jež vám byly položeny.

Jistě víte, roztomilé družky, že pošetilost častokrát vytrhne někoho ze šťastného postavení a uvrhne ho do převeliké bídy; podobně zase důvtip zbaví někdy moudrého muže převelikých nebezpečí a zavede ho do velkého a bezpečného odpočinutí.

Pravdivost toho, že pošetilost přivádí lidi z dobrého postavení do bídy, dokazuje mnoho zjevných příkladů, takže o nich ani nemusím mluvit; máme jich denně před očima na tisíce. Zato vám v krátkosti na jednom nevelikém příběhu ukážu, jak důvtip může dostat člověka z nebezpečí.

Saladin, jehož statečnost byla tak velká, že se kvůli ní nejenom stal z prostého člověka babylónským sultánem, ale že mu

dopomohla i k mnoha vítězstvím nad saracénskými a křesťanskými králi, vydal na rozličné války a také na svou nesmírnou okázalost celý svůj poklad – a protože se nějak stalo, že potřeboval pěkné množství peněz a nevěděl už, kde by si je opatřil tak rychle, jak rychle je potřeboval, vzpomněl si na bohatého žida, jenž slul Melchisedech a půjčoval na lichvářský úrok v Alexandrii. Měl za to, že by mu žid mohl půjčit, kdyby chtěl, jenže ten byl tak lakotný, že by to byl o své vůli neudělal, a nutit ho sultán nechtěl.

Protože však byl v úzkých a peníze potřeboval, zahloubal se a hledal záminku, jež by násilí dodala zdání práva. I dal si ho zavolat, přátelsky ho přijal, posadil ho vedle sebe a potom mu řekl:

„Slyšel jsem od mnoha lidí, čacký muži, že jsi převelice moudrý a velmi zběhlý ve věcech náboženských. Proto bych rád věděl, kterou víru považuješ za pravou, zda židovskou či saracénskou či křesťanskou.“

Žid byl opravdu moudrý člověk a příliš dobře postřehl, že Saladin cílí na příležitost, aby ho mohl chytit za slovo a zaplést do nějakého sporu, a proto se hned domyslel, že žádnou víru z těch tří nemůže pochválit, nechce-li, aby se Saladinovi jeho záměr podařil. Ježto tedy viděl, že musí odpovědět tak, aby ho sultán nemohl chytit do tenat, vzal všechn svůj důvtip do hrsti a rázem měl pohotově vhodnou odpověď. A pravil:

„Pane můj, sporná otázka, kterou mi kladete, je pěkná, a chci-li vám povědět, co já o tom soudím, pak vám musím vyprávět malý příběh, který hned uslyšíte.

Rozpomínám se, že jsem slýchal – nemýlím-li se – o jednom velikém a bohatém muži, jenž měl před dávnými časy ve své pokladnici vedle velmi drahých klenotů i překrásný a drahocenný prsten, a právě pro tu jeho cenu a krásu si onen muž přál, aby každý měl prsten neustále v úctě a aby prsten navěky zůstal majetkem jeho potomků. Z té příčiny také přikázal, že ten z jeho synů, u něhož se onen prsten najde jako jeho odkaz, má být všemi ostatními považován za jeho dědice a má být ctěn a vážen jako hlava ostatních.

Ten, jemuž byl prsten odkázán, dal stejný příkaz svým potomkům a učinil podobně jako jeho předchůdce. Krátce a dobře, onen prsten šel z ruky na ruku mnoha dědiců, až se posléze dostal na prst jednoho člověka, jenž měl tři krásné a ctnostné syny; byli velmi poslušní svého otce, a on je proto všechny tři stejně miloval.

Mladíci znali onen obyčej s prstenem, a proto každý z nich usiloval, aby byl všemi ostatními nejvíce ctěn, a každý zvlášť prosil starého otce, jak dovedl nejlépe, aby mu onen prsten odkázal, až bude umírat.

Výtečný muž miloval však všechny stejně a sám nevěděl, kterému ze synů by měl prsten odkázat, a tak ho napadlo – aby uspokojil všechny tři – slíbit ho všem třem. Dal tajně udělat u dobrého mistra ještě dva jiné prsteny, jež se podobaly tomu prvnímu tak, že by i ten, kdo je zhotovil, těžko poznal, který prsten je pravý – a před svou smrtí odevzdal tajně každému synovi jeden prsten.

Sotvaže otec zemřel, chtěl se každý syn zmocnit dědictví a poct, a když je začal jeden druhému upírat, vytasili se všichni se svým prstenem jako svědectvím, že jednají spravedlivě. Jelikož se však jeden prsten podobal druhému tak, že nikdo nemohl rozoznat, který je ten pravý, zůstala nerozřešena otázka, kdo z nich je pravý dědic – a je nerozřešena dodnes.

Tak je tomu, pane můj, i s třemi vírami, jež dal Bůh Otec třem národům a na něž jste se mne tázal. Každý věří, že má jeho dědictví, jeho pravý zákon a jeho přikázání, ale otázka, kdo je jeho dědicem, je dosud nerozřešena – jako ta otázka s prsteny.“

Saladin seznal, že Melchisedech znamenitě uklouzl z pasti, kterou na něho nastražil, a proto se rozhodl, že mu odhalí, co by potřeboval, a tak hned uvidí, zda mu Melchisedech bude chtít posloužit. Udělal to tedy a přitom se mu přiznal, co zamýšlel učinit, kdyby mu nebyl Melchisedech odpověděl tak rozvážně, jak to udělal.

Žid ochotně posloužil Saladinovi takovým množstvím peněz, kolik od něho Saladin žádal, a Saladin mu je později všechny do haléře splatil. Krom toho obdaroval Melchisedecha převelikými

dary a měl ho provždy za svého přítele; určil mu vysoké a čestné postavení a podržel si ho na svém dvoře.

Příběh

čtvrtý

*Jeden mnich upadne do hříchu, za který
zasluhuje nejtěžší trest, ale unikne trestu,
ježto vtipně vytkne svému opatovi totéž provinění.*

Když Filomena dopověděla svůj krátký příběh, zmlkla – a tu hned začal vyprávět Dioneo, jenž seděl vedle ní a nečekal ani na královnin pokyn, neboť už věděl, že podle začatého pořádku připadl úkol vyprávět na něho.

Rozmilé paní, jestliže jsem dobře pochopil úmysl vás všech, jsme tady proto, abychom se obveselovali vyprávěním. Proto tedy mám za to – nemá-li nikdo nic proti tomu –, že každému má být dovoleno (jak to před chvílí povolila také královna) vyprávět takový příběh, o němž soudí, že může nejvíc pobavit. Vyslechli jsme právě, jak Giannotto di Civigni spasil svými dobrými radami duši Abrahamovu, jak Melchisedech svým důvtipem uchránil před Saladinovými nástrahami své bohatství, a já zase vám zamýšlím krátce povědět, jak obratně uchránil jeden mnich své tělo před nejtěžším trestem, a doufám, že mi to nebudete mít za zlé.

V Lunigianě, v končinách, jež jsou nedaleko odtud, býval klášter daleko proslulejší svatostí a mnichy, než je tomu dnes, a spolu s ostatními řeholníky tu pobýval mladý mnich, jehož bujnost

nemohl umrtvit ani čerstvý vzduch, ani psoty, ani bdění. Ten se jednou o polednách, kdy všichni ostatní spali, procházel náhodou kolem klášterního kostela, jenž stál na velmi osamělém místě, a jak se tak procházel, spočinul očima na velmi hezké dívce, patrně dceři nějakého řeholníka z okolí; chodila po polích a trhala nějaké byliny – a mnich, sotva ji spatřil, byl jat prudkou tělesnou žádostivostí.

Přistoupil tedy k ní, dal se s ní do řeči, slovo dalo slovo a nakonec, když se s ní domluvil, odvedl si ji do své cely, aniž to někdo spatřil. A zatímco s ní málo obezřetně žertoval – neboť se dal unést přílišnými tužbami –, stalo se, že kolem cely tohoto mnicha šel tiše opat, jenž se už prospal: zaslechl rámus, který ti dva spolu tropili, i přitiskl se tiše ke dveřím, zaposlouchal se, aby lépe rozpoznal hlasy, a tak zřetelně rozeznal, že v cele je nějaká žena. Octl se hned v pokušení dát si otevřít, ale pak se rozhodl, že se v této věci zachová jinak. I vrátil se zase do své cely a čekal, až mnich vyjde ven.

Ačkoli byl mnich převelice zaneprázdněn zábavou a radostmi s touto dívkou, přece jen byl neustále ve střehu, a ježto měl dojem, že zaslechl nějaké šoupání nohama v dormitáři, přitiskl oko k malé škvrce a tuze dobře uviděl opata, jak stojí a poslouchá. I bylo mu náramně dobře zřejmé, že opat zjistil, že v cele je děvče, což ho nadmíru zarmoutilo, neboť věděl, že ho za to stihne velký trest. Nicméně však nedal děvčeti své trápení nikterak najevo, mžikem všechno promyslel, a hledaje nějakou spásnou myšlenku, připadl na novou lest, jež ho dovedla rovnou k žádanému cíli.

Dělal tedy, jako by měl dojem, že byl s děvčetem už dost dlouho, a řekl mu:

„Půjdu se poohlédnout, jak by ses odtud dostala, aby tě nikdo nespatrił. Buď tedy proto tiše, dokud se nevrátím.“

Nato vyšel z cely, zavřel za sebou na klíč a odebral se k cele opatově. Když pak opatovi odevzdával klíč, jak to dělal každý mnich, když šel ven, řekl mu, tváře se jakoby nic:

„Messere, nemohl jsem dnes ráno přinést všechno dříví, které jsem dal nasekat, proto bych rád zašel s vaším svolením do lesa a přinesl je.“

Opat mínil, že si mnich nepovšiml, že byl viděn, i byl rád, že došlo k této náhodě, neboť takto se bude moci důkladněji přesvědčit o hříchu, který ten mnich spáchal; ochotně přijal klíč a neméně ochotně dal mnichovi svolení. A když pak viděl, že mnich odešel, jal se rozvažovat, co má udělat dřív, zda v přítomnosti všech řeholníků otevřít celu onoho mnicha a ukázat všem jeho poklesky – aby pak neměli příčinu reptat proti němu, až mnicha potrestá –, anebo zda má jít nejdříve vyslechnout tu dívku, jak se to všechno zběhlo. Napadlo ho také, že by ona ženština mohla být choť nebo dcera takového člověka, který by byl nerad, že byla zostuzena tím, že ji opat ukázal všem mnichům, a proto se rozhodl, že se nejdříve podívá a pak že se teprve rozhodne. Tiše došel k cele, otevřel ji, vstoupil dovnitř a opět zavřel.

Když dívka viděla, že přišel opat, byla celá v rozpacích, a protože se bála hanby, dala se do pláče. Pan opat se na ni zahleděl, a když seznal, že je hezká a svěží, pocítil najednou, ač už byl starý, ono žhnoucí tělesné nutkání, které pocítil předtím také onen mladý mnich. I řekl si:

„A proč bych si vlastně neměl užít rozkoše, když ji mohu mít? Nepříjemností a mrzutostí mám, kdykoli se mi zachce! Je to hezké děvče, je tady a nikdo o tom neví. Podaří-li se mi ji přimět, aby mi byla po vůli, nevím, proč bych to neměl udělat. Kdo se o tom doví? Nikdy nikdo – a tajný hřích je zpola odpuštěný hřích. Takováhle příležitost se mi možná už nikdy nenaskytne, a když Pánbůh někomu posílá nějaké dobro, má si je rozumný člověk podle mého vzít.“

A zatímco takto hovořil sám k sobě, změnil úplně úmysl, pro který sem přišel, přistoupil k děvčeti a potichu je začal utěšovat a prosit, aby neplakala. A tak slovo za slovem došel až k tomu, že jí vyjevil své tužby.

Dívka nebyla ani ze železa, ani z diamantu a velmi ochotně se podvolila opatovým choutkám. Opat ji tedy nejprve mnohokrát

objal a zulíbal, načež k ní ulehl na mnichovo lůžko, a protože si uvědomoval velkou váhu svého důstojenství a něžný věk děvčete, bál se asi, aby jí tou svou přílišnou závažností neublížil. Nepoložil se tedy na hrud' její, ale položil si děvče na hrud' svou a dlouho s ní pak dováděl.

Onen mnich, co se tvářil, jako že jde do lesa, se však skryl v dormitáři, a když viděl, že opat vešel do jeho cely sám, velmi ho to uklidnilo a začal doufat, že se mu lest podaří. A když pak spatřil, že se opat v cele zavřel, byl tím už naprosto jist. Odešel z místa, kde se skrýval, a potichu se odebral k štěrbíně, skrze níž viděl i slyšel, co opat dělá či říká.

Když se opatovi zdálo, že pobyl s děvčetem už dost dlouho, zavřel je v mnichově cele a vrátil se zase do své komnaty. A zaslechnuv po chvíli onoho mnicha, usoudil, že se už asi vrátil z lesa, a umínil si, že ho přísně pokárá a zavře do žaláře – a získanou kořist že si ponechá sám pro sebe. I dal si ho předvolat, s převelice přísnou a zlověstnou tváří ho pokáral a vydal rozkaz, že mnich bude uvržen do vězení.

Mnich mu však hned hbitě odpověděl:

„Messere, nejsem ještě tak dlouho v řádu svatého Benedikta, abych mohl pochytit všechny jeho zvláštnosti, a vy jste mi také nevyjevil, že mniši mají i ženy na sebe brát tak, jako na sebe berou posty a noční bdění. Teď však, když jste mi to ukázal, slibuji vám – jestliže mi to protentokrát prominete –, že už nikdy takto nezhřeším a že si naopak budu počínat vždy tak, jako jsem vás to viděl dělat dnes.“

Opat byl chytrý člověk, pochopil proto ihned, že mnich je chytřejší než on a že viděl i to, co předtím páchal on sám. Dostal hryzení svědomí a bylo mu hanba, že chce potrestat mnicha tím, co zasluhuje jako on. Odpustil mu tedy, a když mu uložil, aby mlčel o tom, co viděl, opatrně vypustil společně s mnichem ono děvče z kláštera. Lze však mít za to, že si ji potom ještě mnohokrát znovu zavolali zpět.

Příběh

pátý

*Markýza di Monferrato potlačí hostinou
ze slepic a několika půvabnými slovy
šílenou lásku krále francouzského.*

Příběh, který vypravoval Dioneo, dotkl se zprvu studu v srdcích naslouchajících paní a počestný ruměnec, jenž se jim objevil na tvářích, byl toho důkazem. Pak se však podívala jedna paní po druhé a sotva se mohly zdržet smíchu. Naslouchaly chichotající se, a teprve když byl konec, poškádily Dionea několika mírnými slůvky, aby tak dokázaly, že by se paním neměly podobné příběhy vyprávět. Tu se však královna obrátila k Fiammettě, jež seděla v trávě vedle Dionea, a přikázala jí, aby pokračovala, že je řada na ní. Ta půvabně a s veselou tváří začala:

Protože se mi líbí, že jsme začali příběhy ukazovat, jakou sílu mají hezké a pohotové odpovědi, a protože se u žen projevuje převeliká opatrnost, aby nezahořely láskou k muži, jenž je rodem výš, zatímco naopak muži usilují o lásku žen, jež jsou urozenější než oni – napadlo mě, mé krásné paní, ukázat vám v příběhu, když na mne došla řada, jak se jedna urozená paní činy a slovy takové lásky vystříhala a jednoho muže od ní odradila.

Markýz di Monferrato, muž velmi chrabrý a korouhevník církve, odtáhl za moře spolu s všeobecnou výpravou křesťanů,

podniknutou ozbrojenou rukou. A když se o jeho udatnosti hovořilo jednou na dvoře Filipa Jednookého, jenž se chystal z Francie na touž výpravu, řekl nějaký rytíř, že pod hvězdami není podobný pár, jaký tvoří onen markýz a jeho paní. Neboť jako vyniká všemi svými ctnostmi proslulý markýz nad ostatní rytíře, tak prý je jeho choť nejkrásnější a nejctnostnější paní na světě.

Tato slova zapůsobila tak mocně na duši francouzského krále, že se do markýzy hned horoucně zamiloval, ačkoli ji nikdy neviděl. I umínil si, že při odjezdu na onu výpravu vyrazí na moře až v Janově, takže bude mít – potáhne-li po souši – slušnou záminku k návštěvě markýzy, a současně mínil, že se mu za markýzovy nepřítomnosti podaří proměnit svou touhu ve skutek.

Přikročil tedy hned k uskutečnění svého úmyslu. Poslal své lidi napřed, sám se vydal na cesty jen s malou družinou urozených pánů, a když pak byl již blízko markýzova území, poslal o den dříve paní vzkaz, aby ho příštího dne čekala k obědu. Moudrá a prozíravá paní roztomile odpověděla, že jí tím král prokazuje nejvyšší milost a že je vítán. Potom se však zamyslela, co to má znamenat, že takový král přichází k ní na návštěvu, když není manžel doma, a posléze neomylně usoudila, že krále k ní vábí její krása.

Ježto byla žena srdnatá, rozhodla se, že ho nicméně uctí; i dala si zavolat řádné muže, kteří zůstali při markýzově dvoře, a kázala zařídit vše podle jejich rady: hostinu a pokrmy však obmyšlela připravit podle svého. Hned dala pochytat všechny slepice, co jich bylo v okolí, a přikázala svým kuchařům, aby připravili pokrmy pro královskou hostinu jenom z těchto slepic.

Řečeného dne tedy přibyl král, byl přijat s velikou slávou a úctou, ale při spatření oné paní užasl, neboť se mu zdálo, že je ještě krásnější, zdatnější a působnější, než vyrozuměl z oněch slov rytířových. I divil se tomu nadmíru, tuze ji začal chválit, a čím více paní převyšovala jeho představy, tím horoucněji planula jeho dychtivost.

Když si pak trochu odpočinul v komnatách přenádherně opatřených vším, co má v komnatách být, jestliže hostí krále, a když

nadešla hodina oběda, usedl král s markýzou ke stolu, zatímco ostatním se dostalo cti usednout podle hodností u jiných stolů.

Protože králi bylo napořád podáváno mnoho jídel a výtečná drahocenná vína, byl na vrcholu blaženosti, neboť mohl kromě toho občas se zalíbením pohledět na překrásnou markýzu. Ale jak tak přicházela mísa za mísou, král začal být trochu udivený, když viděl, že pokrmy jsou sice různě upraveny, ale jinak že jsou jen a jen ze slepic. Věděl, že končiny, v nichž mešká, oplývají hojnou a rozličnou zvěří a že paní měla dost času poslat lidi na lov, neboť jí svůj příjezd ohlásil; chtěl proto – neboť se tomu velmi divil – začít rozhovor právě u těch jejích slepic.

„Paní,“ pravil, obraceje se k ní s veselou tváří, „v těchto končinách se rodí jen slepice a žádný kohout?“

Markýza znamenitě této otázce porozuměla, a protože se jí zdálo, že Pánbůh jí podle jejího přání seslal vhodnou chvíli, aby mohla provést svůj záměr, obrátila se směle ke králi a pravila:

„Nikoli, monseigneur, ale ženy, třebaže se poněkud liší oblekem a počestností od ostatních, jsou tu stejné jako všude jinde.“

Když král uslyšel tato slova, dobře pochopil příčinu slepičí hostiny a skrytý smysl slov. Postřehl také, že by nadarmo plýtvat slovy v rozhovoru s takovou paní a že tu mocí nic nepořádí. Proto zrovna tak, jako k ní nerozvážně zahořel, pomyslně nyní na svou čest a onen neblaze rozdmýchaný oheň utlumil.

Přestal též vtipkovat, neboť se bál jejích odpovědí, a obědval dál už bez jakýchkoli nadějí.

A aby pak zastřel rychlým odjezdem svůj nepočestný příjezd, hned po obědě jí poděkoval za prokázanou poctu, a když ho paní svěřila boží ochraně, odjel do Janova.

Příběh

šestý

*Jeden řádný muž usadí vtipným výrokem
hanebné pokrytectví řeholníků.*

Když všichni pochválili odvahu a půvabnou důtku, kterou markýza udělila francouzskému králi, rozhovořila se na královnino přání Emilia, sedící vedle Fiammetty – a odvážně promluvila:

A já zase nezamlčím, jak jeden řádný světský člověk uštěpačně švihl jistého lakomého řeholníka výrokem stejně vtipným jako chvalitebným.

Není tomu ještě tak dávno, mé drahé mladé paní, co v našem městě žil jeden mnich minorita, inkvizitor kacířské nepravosti, který se sice tuze namáhal, aby vypadal jako svatý a vroucí ctitel křesťanské víry, jak to činí všichni, ale přitom se horlivě pídil jak po těch, kteří měli plný měšec, tak po těch, u nichž čil vlažnost ve víře.

Při tomto snažení padl náhodou na jednoho dobrého muže, jenž měl víc peněz než rozvahy a jenž nikoli z nedostatku víry, ale prostě jak tak řeč šla, pravil jednou ve společnosti (možná rozechřát vínem nebo přílišným veselím), že má tak dobré víno, že by je i Kristus pil. Když se to doneslo inkvizitorovi, jenž věděl, že onen muž má velké statky a napěchovaný měšec, vyvinul tento obránce víry horlivou činnost, aby mu pověsil *cum gladiis et*

fustibus na krk těžký proces, neboť neměl v úmyslu zbavit vyslychaného tíhy nevěry, ale tíhy zlatáků a naplnit si jimi hrstě, což také udělal. Dal si ho tedy zavolat a otázel se ho, zda je pravda, co na něho bylo udáno.

Dobrý muž odpověděl, že ano, a pověděl mu také, jak se vše stalo. Tu nejsvětější inkvizitor a zbožňovatel svatého Jana Zlatoústého pravil:

„Tak ty jsi tedy udělal z Krista ochlastu, který prahne po znamenitých vínech jako nějaký Cinciglione nebo některý jiný z těch vašich pijanů, ožralů a ožungrů? A nyní mi chceš poníženými hovory dokázat, že to byla jen nějaká nevinoučká záležitost? Ne, ne, není to tak, jak se to jeví tobě! Zasloužil bys hranici, kdybychom chtěli proti tobě postupovat, jak bychom měli!“

Takováto a ještě všelijaká jiná slova promluvil inkvizitor a tvářil se tak výhružně, jako by onen dobrý muž byl sám Epikuros popírající věčnost duše. Zkrátka a dobře, vystrašil ho tak, že ten dobrý muž dal pomocí prostředníků namazat inkvizitorovi ruce pořádným množstvím masti svatého Jana Zlatoústého (jež velmi pomáhá proti morové ráně kněžské lakoty, zvláště u mnichů minoritů, kteří se neodvažují dotknout peněz), aby tím inkvizitora přiměl k milosrdnějšímu jednání.

Toto mazání je velmi účinný lék – ačkoli Galenus se o něm v žádném svém lékařském díle nezmiňuje –, a proto zapůsobilo do té míry, že se upálení, hrozící tomu dobrému muži, proměnilo cestou milosti v kříž, takže ten dobrý muž vypadal, jako by měl táhnout s výpravou za moře, a aby to ještě více křičelo, přikázal mu ten mnich, že musí nosit žlutý kříž v černém poli. Peníze si mnich vzal, ponechal si dobrého muže několik dní u sebe a jako pokání mu uložil, že musí každé ráno chodit na mši do kostela Svatého kříže, v hodinu jídla přijít k němu a jinak že si může po zbytek dne dělat, co bude chtít.

Dobrý muž všechno bedlivě dělal a tu se jednoho rána stalo, že na mši slyšel zpívat z evangelia tato slova: „Stokrát více vezme a život věčný dědičně obdrží.“ Dobře si je zapamatoval a podle

příkazu šel v poledne k inkvizitorovi. Ten právě obědval a hned se optal, zda byl ráno na mši. Dobrý muž mu hbitě odpověděl: „Ano, messere.“

Tu pravil inkvizitor:

„A neslyšel jsi tam nic, v čem bys byl na pochybách nebo nač by ses chtěl otázat?“

„Jistěže,“ odvětil dobrý muž, „nepochybuji o ničem, co jsem slyšel, ba pevně věřím, že všechno je pravda. Slyšel jsem dokonce něco, co způsobilo a způsobuje, že přenáramně lituji vás i ostatních vašich bratří, když pomyslím, jak neblahý vás čeká život na onom světě.“

Tu pravil inkvizitor:

„A jaké to bylo slovo, které tě přimělo, že nás lituješ?“

Dobrý muž na to řekl:

„Messere, byla to slova z evangelia, jež praví: Stokrát více vezme.“

„To je pravda,“ řekl inkvizitor, „ale proč tě ta slova dojala?“

„Messere, povím vám to,“ odpověděl onen dobrý muž. „Co sem chodím, vidím každý den vynášet ven pro mnoho chudáků někdy jeden, někdy dva obrovské kotle polévky, kterou berou bratřím tohoto kláštera a vám, protože zbyla. Jestli tedy vám dají za jeden kotel sto kotlů, budete tam mít tolik polévky, že se v ní asi všichni utopíte.“ Ačkoli se všichni u inkvizitorova stolu smáli, inkvizitor se rozlítil, když slyšel narážku na jejich polévkové pokrytectví – a kdyby nebylo již dost hanby, kterou stržil za to, co udělal, byl by toho dobrého muže zapletl do jiného procesu za to, že směšným výrokem řál jeho a ostatní lenochy. Pln zlosti mu tedy přikázal, aby si dělal, co chce, a nechodil mu už na oči.

Příběh sedmý

Bergamino se ve vší počestnosti vysměje messeru Canovi della Scala za jeho záchvat lakotnosti tím, že mu vypravuje příběh o Primasovi a opatu z Cluny.

Díků roztomilosti Emilie a jejího příběhu se královna a všichni ostatní smáli a chválili nápad onoho „křižáka“. Když však ustal smích a všichni ztichli, začal vyprávět Filostrato, na něhož došla řada:

Je krásné, ctné paní, zasáhnout cíl, který se nikdy nepohne, ale skoro zázračným dílem je, jestliže lučištník zasáhne to, co jen tak přelétne. O neřestném a ošklivém životě duchovních, který je v mnoha věcech takřka stálým terčem špatnosti, může bez přílišných obtíží mluvit každý, kdo chce, a může jej kárat a znovu naň útočit. I když však dobře udělal ten čacký muž, že se vysmál inkvizitorovi za pokrytecké milosrdenství mnichů, kteří dávají chudášům to, co by se patřilo dát prasatům nebo vyhodit, přece jen jsem toho mínění, že zasluhuje větší chvály ten, o němž vám musím vypravovat, protože mě k tomu přiměl předchozí příběh.

Tento muž totiž řál velikého pána messera Cana della Scala pro náhlý a neobvyklý záchvat skrblictví vtipným příběhem, v němž předvedl na jiném člověku to, co zamýšlel říci sám. Událo se to takto:

Jak hlásá veleslavná pověst po celém městě, messer Can della Scala, jemuz Štěstěna přála v mnoha věcech, byl jedním z nejvýznamnějších a nejskvělejších velmožů, kteří v Itálii prosluli od dob císaře Fridricha do dneška.

Jednoho dne se rozhodl, že uspořádá ve Veroně skvělou a nádhernou slavnost, a když se na ni ze všech stran sjelo mnoho lidí, zvláště pak spousta všelijakých žáků, odřekl ji náhle (ať už to byly důvody jakékoli), a když pak obdaroval některé z těch, kteří už přijeli, propustil je. Jen jeden z nich, jménem Bergamino, vypravěč pěkných mravů a tak pohotový, že tomu lidé, kteří ho neslyšeli, nechtěli věřit, nedostal ani dárek, ani nebyl propuštěn, a tak zůstal a pořád doufal, že z toho později přece jen bude mít nějaký užitek. Messer Can byl toho mínění, že darovat něco Bergaminovi by bylo jako hodit to rovnou do ohně, nicméně mu v tom smyslu nic neřekl ani mu nic nedal vzkázat – a tak Bergamino, když za několik dní viděl, že ho messer Can ani nevolá, ani si nezádá, aby mu předvedl něco ze svého umění, a že kromě toho zbytečně utrácí na hospodě za své koně a sluhy, začal se z toho kormoutit; pořád však ještě čekal, neboť se mu zdálo nevhodné, aby odcestoval.

Bergamino si také přivezl s sebou trojí krásný a bohatý šat, který mu darovali jiní pánové, aby se mohl objevit na slavnosti slušně oděn; když však hostinský chtěl zaplatit, dal mu Bergamino nejprve jedny šaty, a protože se ještě zdržel o mnoho dní déle a chtěl, aby ho tam hostinský ještě nechal, dal hostinskému druhý šat. Když začal projídat už třetí roucho, rozhodl se, že tu zůstane tak dlouho, než projí i tento šat, a pak že odcestuje.

Co však jedl za třetí šaty, přihodilo se jednoho dne, že se octl s tváří velmi zkormoucenou před messerem Canem, právě když vévoda obědval. Messer Can, vida ho před sebou, řekl mu spíše proto, aby ho pozlobil, než aby si od něho dal vyprávět něco pro potěšení:

„Co je ti, Bergamino? Vypadáš tak zkroušeně! Pověz nám, co se ti stalo!“

Tu Bergamino, aby se odškodnil za to, co se mu stalo, začal bez rozmyšlení hbitě, jako by o tom byl už dlouho přemýšlel, vyprávět tento příběh:

„Vězte, pane můj, že Primas byl muž velice zběhlý v latině a nade všechny vynikající a pohotový veršovník, skrze což byl všude tak znám a tak proslulý, že i ten, kdo neznal jeho podobu, věděl podle jména a pověsti, kdo je to Primas.

Tak se tedy jednou přihodilo, že se Primas octl v Paříži bez groše, jak většinu života býval, ježto mocní lidé si málo vážili jeho schopností, a tu slyšel vyprávět o opatovi z Cluny, o němž se má za to, že je to prelát, který má po papeži v boží církvi nejbohatší důchody. Primas o něm uslyšel podivuhodné a velkolepé věci – že si neustále vydržuje dvůr, že nikdy neodepře ani pokrm, ani nápoj tomu, kdo přijde tam, kde opat právě mešká, ale že takový člověk musí přijít jenom tehdy, když opat jí.

Když to uslyšel Primas, kterému činilo potěšení poznávat znamenité muže a pány, rozhodl se, že se půjde podívat na nádheru tohoto opata, a zeptal se, jak daleko od Paříže opat sídlí. Odpověděli mu, že na jeho sídlo je asi šest mil, z čehož Primas usoudil, že tam může dorazit v hodinu oběda, vydá-li se na cestu časně zrána.

Dal si tedy ukázat cestu, neboť nenašel nikoho, kdo by se tam rovněž ubíral, ale protože se obával, aby naneštěstí nezbloudil a nedostal se někam, kde by hned tak brzy nesehnal něco k snědku, rozhodl se, že si pro tento případ, aby nemusel strádat hladem, vezme s sebou tři bochánky chleba, dobře věda, že vodu (ačkoli mu příliš nechutnala) najde kdekoli. Dal si tedy bochánky do záhradří, vydal se na cestu a rázoval tak dobře, že došel tam, co pobýval opat, hodinu před obědem.

Vstoupil do jeho sídla, všechno si prohlédl, a když uviděl veliké množství prostřených stolů, veliké přípravy v kuchyni a vše ostatní, co se chystalo k obědu, řekl si:

„Ten člověk je opravdu tak velkolepý, jak se o něm povídá.“

A co se tak ještě chvíli rozhlížel po všem okolo sebe, správce opatův (neboť nadešel čas k jídlu) nařídil, aby na ruce stolovníků

byla lita voda, a po omytí rukou usadil každého u stolu. Náhoda tomu přála, že Primas byl posazen právě naproti dvěma komnaty, z níž musel vyjít opat, aby se dostal do jídelny.

Na tomto dvoře bylo zvykem, že se na stůl nikdy nenosilo víno, chléb či jiné pokrmy dřív, dokud opat nepřišel a nezasedl k tabuli. Když tedy dal senešal prostřít, vzkázal opatovi, že se bude nosit na stůl, jakmile mu bude libo.

Opat dal otevřít komnatu, aby vešel do jídelny, a jak vcházel a díval se před sebe, padl jeho zrak náhodou nejprve na Primasa, jenž byl velmi špatně oblečen a jehož od vidění neznal. Sotva ho spatřil, rázem mu hlavou proběhla škaredá myšlenka, jaká ho nikdy předtím nenapadla, a řekl si: 'Vida, komu to dávám jíst ze svého.' Otočil se, přikázal zavřít komnatu a zeptal se lidí, kteří byli kolem něho, zda někdo z nich zná toho hadrníka, který sedí u stolu naproti vchodu do jeho komnaty. Všichni odpovídali, že ne.

Primas už měl velkou chuť pustit se do jídla, neboť měl za sebou cestu sem a nebyl zvyklý se postit; čekal tedy, a když viděl, že jídlo nepřichází, vytáhl ze záhradní jeden bochánek z těch tří, jež si přinesl, a dal se do jídla. Po nějaké chvíli opat přikázal jednomu sluhovi, aby se podíval, zda snad Primas neodešel.

Sluha mu odpověděl:

„Nikoli, pane, pojídá chléb, který si – jak se zdá – přinesl s sebou.“

Tu pravil opat:

„Ať si tam tedy pojídá ze svého, má-li co. Ale z našeho dnes nepojí.“

Opat by byl býval rád, kdyby byl Primas odešel sám od sebe, protože mu nepřipadalo vhodné vykázat ho. Primas však zatím dojedl bochánek chleba, a když jídlo nepřicházelo, pustil se do druhého bochánku, což rovněž pověděli opatovi, jenž přikázal, aby se podívali, zda už Primas neodešel.

Když posléze jídlo pořád nepřicházelo a Primas dojedl druhý bochánek a zakousl se do třetího (což rovněž pověděli opatovi), opat začal v duchu přemítat a říkat si: „Jaký zvláštní nápad mě to

dnes napadl! Jaká lakotnost! Jaká to nevole! A vůči komu? Dával jsem po mnoho let najíst ze svého každému, kdo jíst chtěl, a neohlížel jsem se, je-li to urozený muž anebo sprosták, zda je to chudás nebo boháč, kupec nebo kramář; mé oči unavoval nekonečný počet trhanů, a přece mě nikdy ani nenapadla takováto myšlenka. Ale určitě mě neposedla lakotnost kvůli nějakému bezvýznamnému človíčkovi. Tenhle člověk, který mi připadá jako trhan, bude asi nějaký velký muž, když se má mysl proti němu vzepřela a nechce ho pohostit.

To říka sám sobě, chtěl zvědět, kdo je to. A když se dozvěděl, že je to Primas, který přišel, aby viděl jeho všude slavenou velkolepost, že je to člověk, kterého podle pověsti už dlouho zná jako znamenitého muže, zastyděl se – a chtěje svou chybu napravit, snažil se ho všemožným způsobem uctít. Proto když Primas pojedl, dal ho vznešeně obléci, jak se slušelo vzhledem k jeho významu, daroval mu peníze a koně a ponechal jeho úvaze, zda chce odejít, nebo zůstat. Primas, uspokojen tím, vzdal mu co největší díky a vrátil se na koni do Paříže, odkud přišel pěšky.

Messer Can, jenž byl chápavý pán, výborně pochopil bez jakéhokoli dalšího výkladu, co chtěl Bergamino říci, usmál se a řekl:

„Bergamino, velmi dobře jsi ukázal své škody, své zásluhy, mou lakotu i to, co ode mne žádáš. Opravdu nikdy mě neposedla lakota, až teprve teď vůči tobě. Zaženu ji však tou holí, kterou jsi mi ukázal ty.“

Dal zaplatit Bergaminovu hostinskému, oděl ho převzácným šatem, daroval mu peníze a koně a ponechal mu na vybranou, aby podle své chuti buď odjel, anebo zůstal.

Příběh

osmý

*Guiglielmo Borsiere vtipnými slovy pranýřuje
lakotnost messera Ermina de'Grimaldi.*

Vedle Filostrata seděla Lauretta a ta, když vyslechla chvály na Bergaminovu vynalézavost, nečekala na rozkaz, protože věděla, že je řada na ní, aby něco vyprávěla, a takto mile začala hovořit:

Předchozí příběh, drahé družky, mě ponouká vyprávět o jednom muži, jenž byl rovněž žakérem a jenž nikoli bez výsledku švihl vtipem po skrblictví jednoho velebohatého kupce. A třebaže se závěr příběhu podobá předchozímu, myslím přesto, že vám nebude méně milý, zvláště proto, že také nakonec dobře dopadne.

Už je tomu hezky dávno, co byl v Janově jeden urozený muž; slul Ermino de'Grimaldi a – jak se všichni domnívali – vysoko převyšoval převelikými statky a penězi bohatství každého jiného velebohatého měšťana, jakého kdo v Itálii vůbec znal. A jak vynikal bohatstvím nad každého jiného, tak lakotností a škrtilstvím nesmírně vynikal nad všechny ostatní držgrešle a lakomce na světě; měl totiž pevně utažený váček, nejenom když měl druhého uctít, ale i tehdy, když potřeboval něco nutného pro sebe sama, což není obecným zvykem Janovanů, kteří se rádi odívají vznešeně. Aby nemusel utrácet, převelice si všechno odříkal i v jídle a pití, a tak

se stalo – a po zásluze –, že jeho příjmení Grimaldi zapadlo a že mu všichni říkali pouze Ermino Lakota.

Za oněch časů, kdy tenhle člověk neutrácel a jen rozmnožoval své jmění, se jednou přihodilo, že do Janova přijel jeden chrabrý žakěř, muž hezkých mravů a výmluvný: jmenoval se Guiglielmo Borsiere a v ničem se nepodobal těm dnešním potulným zpěvákům, kteří by chtěli být nazýváni šlechtici a pány a chtěli by být ctěni jako oni, ačkoli k své veliké hanbě vynikají zkaženými a hanebnými mravy a spíše by si zasloužili názvu „osli“, neboť nebyli vychováni na dvorech, ale ve špíně a špatnosti mezi nejničernějšími lidmi. Za oněch dob totiž žakěři vynakládali veškerý svůj um a námahu na to, aby sjednávali mír tam, kde vznikla šarvátká či sváry mezi šlechtici, aby projednávali sňatky, příbuzenské svazky a přátelství, aby vtipnými a veselými slovy rozptylovali mysl unavených a rozveselovali dvůr, či aby břitkými výtkami otcovsky kárali chyby špatných lidí. A to vše dělávali tenkrát za pranepatrnou odměnu. Dnes se však snaží vynaložit veškerý čas na roznášení pomluv od jednoho k druhému, na zasévání nesvárů, na vyprávění špatností a podlostí, a co horšího, dělají to před lidmi, vyčítají si navzájem ať už pravdivé, nebo vymyšlené ničemnosti a hanebnosti a falešným pochlebnictvím svádějí šlechtice k darebáctvím a zločinům. Bídí a nemravní páni pak mají v největší úctě a oblibě takové, kteří hovoří nebo jednájí co nejhanebněji, a dávají jim za to převeliké odměny. To je veliká potupa a hanba dnešního světa a velmi zřejmý důkaz toho, že ctnosti opustily už tento svět a nechaly ubohé smrtelníky v kalu neřesti.

Abych se však vrátila tam, kde jsem začala a od čehož mě odvedlo spravedlivé rozhořčení trochu dál, než jsem zamýšlela. Chci vám říci, že zmíněného Guiglielma všichni urození lidé v Janově ctili a rádi viděli a Guiglielmo, když pobyl několik dní v městě a slyšel mnoho věcí o skrblictví a lakotnosti messera Ermina, chtěl ho také spatřit.

Messer Ermino už předtím slyšel, jak znamenitý muž je tento Guiglielmo Borsiere, a protože v jeho nitru zůstala přes veškerou

lakotu přece jen jakási jiskřička ušlechtilosti, přijal ho s velmi přátelskými slovy a veselou tváří, rozpovídal se s ním o všelijakých věcech a uprostřed rozhovorů jej zavedl společně s jinými Janovany, kteří ho doprovázeli, do svého nového domu, který si dal velmi hezky vystavět, a když mu ho celý ukázal, řekl:

„Messere Guiglielmo, vy jste viděl a slyšel mnoho věcí – mohl byste mi tedy poradit něco nevidaného, co bych si mohl dát vymalovat v sále tohoto svého domu?“

Když Guiglielmo slyšel tato nevhodná slova, odpověděl:

„Nevím, messere, co bych vám poradil, pokud jde o nevidanou věc – ledaže byste si tam dal namalovat kýchnutí nebo něco podobného. Ale je-li vám to libo, rád vám povím o jedné věci, kterou jste po mém soudu ještě nikdy neviděl.“

„Povězte mi, prosím vás, co to je,“ pravil messer Ermino, neboť se nenadál, že mu Guiglielmo odpoví to, co mu odpověděl. Guiglielmo mu totiž hbitě odpověděl:

„Dejte si tu vymalovat štědrost.“

Když messer Ermino uslyšel tato slova, pojal ho rázem takový stud, že jeho síla dokázala změnit povahu, již až dosud měl, v povahu zcela opačnou – a pravil:

„Messere Guiglielmo, dám si ji zde vymalovat tak, že už nikdy nikomu nebudete moci po právu říci ani vy, ani kdokoli jiný, že jsem ji nikdy neviděl či nepoznal.“

Slova Guiglielma na něho zapůsobila tak, že od té chvíle byl nejštědřejším a nejhlavnějším z šlechticů a počítal pak cizince a měšťany více než kterýkoli jiný jeho současník v Janově.

Příběh devátý

*Posměšek jedné gaskoňské paní
se dotkne kyperského krále tak,
že se ze slabocha stane muž.*

Na řadě byla už jen Elisa, ale ta nečekala na královnin rozkaz a sama začala zvesela vyprávět:

Už mnohokrát se stalo, mladé paní, že to, čeho nemohly dosáhnout různé výtky a četné tresty, jež někdo dostal, způsobilo často slovo pronesené nahodile, nikoli ex proposito. To velmi dobře vysvětluje příběhu, který vyprávěla Lauretta, a já vám to rovněž zamýšlím ukázat na jednom příběhu, který je velmi krátký. A protože dobré příběhy mohou vždy prospět, je třeba naslouchat jim pozorně, ať už je vypravuje kdokoli.

Povím vám tedy, že za časů prvního kyperského krále po dobytí Svaté země Gottfriedem z Bouillonu se stalo, že jedna urozená gaskoňská paní putovala k Svatému hrobu, a když při návratu dorazila na Kypr, potupilo ji hanebně několik zlosynů. Paní se nad tím rmoutila tak, že ji nic nemohlo utěšit, a tu si umínila, že si půjde stěžovat ke králi. Kdosi jí však pravil, že se bude marně namáhat, protože král prý je tak malodušný a tak málo rázný, že nejenom spravedlivě netrestá toho, kdo způsobil druhému újmu,

ale že strpí, aby i na něm samém se páchaly potupné hanebnosti; a tak si prý každý, kdo má nějaké soužení, ulevuje tím, že způsobí králi nějakou újmu nebo hanbu.

Když to paní uslyšela, přestala doufat, že bude pomstěna, ale umínila si – aby aspoň nějak utěšila svůj zármutek –, že se vysměje ubohosti králově. I předstoupila před něho v slzách a pravila:

„Pane můj, nepřicházím k tobě proto, že očekávám pomstění křivdy, jež na mně byla spáchána. Chci se s ní vyrovnat, a proto tě prosím, pověz mi, jak snášíš křivdy, jež byly spáchány na tobě, abych mohla po tvém poučení trpělivě snášet křivdu spáchanou na mně, kterou bych ti – ví Bůh – ráda přenechala, kdyby to šlo, když umíš tak dobře křivdy snášet.“

Král, jenž byl až dosud liknavý a netečný, jako by procitl ze spánku – začal tím, že důkladně potrestal bezpráví spáchané na této paní, a velice přísně pak vždycky stíhal každého, kdo se nějak prohřešil proti cti jeho koruny.

Příběh

desátý

*Mistr Alberto z Bologne ve vší počestnosti
zahanbí jednu paní, která ho chtěla zostudit
za to, že se do ní zamiloval.*

Když Elisa zmlkla, zbyl úkol vyprávět už jen na královnu, proč
ta takto půvabně promluvila:

Jako jsou za jasných nocí ozdobou nebe hvězdy a jako jsou na jaře ozdobou zelených lučin květy, tak jsou – znamenité paní – ozdobou chvalných mravů a milých rozhovorů žerty a slovní hříčky. Čím jsou stručnější, tím lépe sluší ženám a mužům, neboť se nehodí pro ženy ani pro muže, aby mluvili mnoho a rozvláčně, když se bez toho mohou obejít. Dnes ovšem je málo žen, ba snad ani jediná, která by rozuměla příjemnému žertu nebo která by na takový žert uměla odpovědět, když mu rozumí. Je to všeobecná hanba pro nás a pro všechny ženy na světě. Oné zdatnosti, kterou dříve ženy mívaly ve svém nitru, využily nyní ženy spíše ke zdobení těla a mnohá, jež má na sobě strakatější, pestřejší šat s větším množstvím ozdob než druhé, už myslí, že si ji mají všichni ostatní mnohem víc považovat a ctít. Ani ji však při tom nenapadne, že kdyby někdo navěsil a naložil taková roucha na osla, že by jich sice tento osel unesl daleko víc než kterákoli žena, ale že by mu přesto nepříslušelo víc úcty, než přísluší oslu.

Je mi hanba hovořit o tom, protože nemohu proti ostatním říci nic, co bych tím neříkala zároveň i proti sobě. Ale ženy takto našňořené, namalované a strakaté jsou obvykle buď jako němé a tupé mramorové sochy, anebo odpovídají tak – jsou-li na něco tážány –, že by bylo mnohem líp, kdyby byly mlčely. Namlouvají si, že neumějí rozprávět se ženami a znamenitými muži, protože mají čistou duši a své přitroubllosti dávají jméno počestnost, jako by žena, která nerozmlouvá jenom se služkou či pradlenou či s pekařkou, nebyla počestná. Kdyby to byla příroda chtěla zařídit tak, jak si to ty husy myslí, byla by jinak omezila jejich brebentění.

Pravda, i v této věci, stejně tak jako v jiných, je třeba mít na zřeteli čas, místo a osobu, s níž se hovoří, protože někdy se stane, že někdo – ať už žena, či muž – chce žertovným slůvkem vyvolat na něčí tváři ruměnec, ale protože ještě nevážil dobře své síly a síly toho, o něhož jde, pocítí, že ruměnec, který chtěl vyvolat, vyvstává na jeho vlastní líci. Abyste se tedy toho uměly vystříhat a aby se krom toho nemohlo na vás uplatnit ono přísloví, všeobecně rozšířené, že totiž ženy chytí všechno za špatný konec, chci vás tímto příběhem, dnes už posledním, který mám povědět já, poučit o tom, že se máte lišit od ostatních vynikajícími mravy, tak jako se od nich lišíte ušlechtilostí ducha.

Neuplynulo ještě mnoho let od těch dob, co v Bologni žil, ba možná žije dodnes, převeliký lékař, jenž měl snad na celém světě slavnou pověst a slul mistr Alberto. Ačkoli byl už stár, neboť mu bylo kolem sedmdesáti let, vznešenost jeho ducha byla taková, že mu nebylo proti mysli vstřebat do sebe milostný žár, třebaže z jeho těla již vyprchalo skoro všechno přirozené teplo – a když na jisté slavnosti spatřil jednu překrásnou ovdovělou paní, jež slula – jak někteří říkají – paní Malgherida de' Ghisolieri, našel v ní vrchované zalíbení nejenom než nějaký mladíček. Hostil tyto milostné plameny ve svém zralém srdci tou měrou, že se mu zdálo, že v noci nebude moci dobře spát, jestliže ve dne nespátí líbezný a jemný obličej oné krásné paní.

Neustále se proto procházel nebo projížděl – jak se mu to hodilo – před domem této paní, takže ona paní i mnoho jiných paní postřehly příčinu, proč se tu objevuje, a nejednou o tom mezi sebou vtipkovaly, když viděly, že se tak letitý a tak rozumný muž zamiloval, jako by myslely, že přelíbenná vašeň lásky přebývá jenom v pošetilých srdcích mladíků a nikde jinde.

Mistr Alberto se tedy vydával denně na své procházky a tu se jednoho svátečního dne přihodilo, že paní seděla s mnoha jinými paními před svým domem a už zdálky zhlédla mistra Alberta, jak se k nim blíží. Smluvila se proto s ostatními, že ho uvítají a uctí a potom že ho poškádlí pro jeho zamilovanost. A tak také učinily. Povstaly všechny, pozvaly ho, zavedly ho na stinné nádvoří, kam daly přinést nejjemnější vína a pamlsky, a posléze se ho velmi hezkými a umělými slovy otázaly, jak je to možné, že se zamiloval do této krásné ženy, když ví, že ji miluje mnoho krásných, urozených a milých mladíků.

Mistr vycítil, že se mu velmi zdvořile posmívají, zatvářil se vesele a odpovéděl:

„Paní, že miluji, to nemůže vzbudit údiv nikoho moudrého, a zvláště ne vás, protože si to zasluhujete. A i když se starým lidem přirozeně nedostává sil, kterých je třeba k milostným hrám, nepostrádají proto ještě dobré vůle ani porozumění pro to, co zasluhuje být milováno. Ba díky svému stáří vyznají se v tom daleko více než mladíci. Naděje, jež mě pudí k tomu, že já, stařec, miluji vás, kterou miluje mnoho mladíků, je takováto: Byl jsem mnohokrát už při tom, když paní svačily a pojídaly vlnčí boby a pórek. A třebaže na pórku není nic dobrého, přece jen méně odporná a pro chuť příjemnější je hlavička pórku. Vy však obyčejně vedeny zvrácenou chutí držíte hlavičku v ruce a pojídáte nať, která nejenom že není k ničemu, ale i ošklivě chutná. Vím tedy, paní, zda byste si při výběru milenců nepočínala podobně? Kdybyste tak učinila, vybrala byste si mne a ostatní byste zapudila.“

Urozená paní se i s ostatními trochu zastyděla a pravila:

„Mistře, velice dobře a zdvořile jste nás pokáral za náš opovážlivý čin. Přesto však je mi vaše láska milá jakožto láska moudrého a výtečného muže, a jestliže se nijak nedotknete mé počestnosti, můžete směle mnou vládnout podle své libosti jako s každou svou věcí.“

Mistr se svými průvodci se zdvihl, poděkoval paní, a když se s ní s úsměvem rozloučil, odešel. Tak byla paní, neohlížející se na to, s kým žertuje, a domnívající se, že vyhraje, poražena – na což si vy, budete-li moudré, dáte jistě vždy dobrý pozor.

Slunce se už sklánělo k západu a vedro již větším dílem polevilo, když byly příběhy mladých paní a tří mladíků dovyprávěny. Proto královna mile prohlásila:

„Milé družky, nyní mi v mém vlastním vladaření nezbývá už nic jiného než dát vám novou královnu a ta nechť sama podle svého rozhodne, jak uspořádáme zítra v počestné zábavě její a náš život. A i když den má ještě daleko do noci, přece jen mám za to, že nemůže zařídit vše dobře pro budoucí den ten, kdo to neudělá o něco dřív. Aby se tedy mohlo pro zítřejší ráno zařídit vše, co nová královna uzná za vhodné, soudím, že všechny následující dny by měly počínat v tuto hodinu. Proto ke cti Toho, díky jemuž všechno žije, a k našemu potěšení, nechť řídí naši říši jako královna nejrozzváznější z dívek – Filomena.“

Tak pravila, povstala, sňala s hlavy vavřínový věnec a vložila jí jej důstojně na hlavu. První ji pozdravila jako královnu a po ní všechny ostatní paní i mladíci, kteří se rádi podrobili jejímu vladaření.

Filomena se poněkud zarděla studem, když viděla, že je korunována na královnu, vzpomněla si však hned na slova, jež krátce předtím pronesla Pampinea; sebrala tedy všechnu svou odvahu, aby nevypadala jako husička, a nejprve potvrdila všechny úřady, jež rozdělila Pampinea, načež nařídila, co vše se má připravit pro zítřejší ráno a k dnešní večeři. Rozhodla také, že zůstanou tam, kde právě meškají, a poté se takto rozhovořila:

„Nejdražší mé družky, ačkoli mě Pampinea ustanovila královnou spíš ze zdvořilosti než pro mé schopnosti, nehodlám se přesto řídit v rozhodování o způsobu našeho života pouze svým názorem, ale i názorem vaším. Zamýšlím vám proto říci několik slov, abyste seznaly, co by se podle mého mínění mělo dělat, a abyste se pak mohli všichni podle své chuti připojit a namítnout své. Zdá se mi – jestliže jsem dnes dobře pozorovala mrav, jež dodržovala Pampinea –, že je to mrav chvályhodný a rozkošný, a nemyslím proto, že by jej bylo třeba měnit, pokud nás neomrzí tím, že je pořád stejný, či z jiné příčiny.

Pokud jde o rozkazy k tomu, co už jsme začali dělat, tedy: nyní se zdvihněme, trochu se pobavíme při procházce, a až bude slunce zapadat, povečeříme na svěžím vzduchu a po několika písničkách a jiných kratochvích bude dobře, když půjdeme spát. Zítra ráno vstaneme ještě za chládku a půjdeme rovněž na procházku za zábavou; každý si bude moci dělat, co je mu nejmilejší, a v příslušnou hodinu, jako jsme to udělali dnes, se vrátíme k obědu. Pak si zatančíme, a až se prospíme jako dnes, sejdem se sem k vyprávění, v čemž podle mého spočívá převeliké potěšení a zároveň užitek.

Pampinea nemohla provést to, co chci zavést já, neboť byla povolána k vládě pozdě; chci totiž vytyčit jakési hranice tomu, o čem máme vyprávět, a povědět vám to už napřed, aby každý měl dost času a mohl si vymyslet na daný námět pěkně příběh, který pak bude vyprávět. Nemáte-li tedy nic proti tomu, námět bude tentokrát takovýto: ježto Štěstěna vodí lidi od začátku světa různými událostmi a bude je tak vodit až do skonání, bude každý zítra vyprávět *o lidech, které postihly sice různé nehody, ale nakonec to s nimi nad veškeré očekávání dobře dopadlo.*“

Všechny paní i muži chválili tento příkaz a slíbili, že ho dodrží. Jen Dioneo, když všichni ostatní zmlkli, pravil:

„Paní, jak tu už řekli všichni ostatní, pravím i já, že jste vydala nesmírně pěkný a chvályhodný příkaz. Žádám však, abyste mi věnovala zvláštní milost, která by mi byla přiznávána po celou dobu, pokud potrvá naše společnost. Chtěl bych totiž, abych

podle tohoto zákona nemusel vyprávět příběh na daný námět, jestliže nebudu chtít, ale takový, jaký mi bude po chuti. A aby si snad někdo nemyslí, že žádám o tuto milost proto, že nemám po ruce dost příběhů, spokojím se od této chvíle tím, že budu vyprávět vždy poslední.“

Královna, jež ho znala jako člověka zábavného a veselého, hned postřehla, že ji Dioneo o to žádá jen proto, aby mohl společnost obveselit nějakým směšným příběhem, kdyby byla unavena vyprávěním, a udělila mu za souhlasu ostatních tuto milost.

Nato povstala a všichni se volným krokem vydali k potoku, v němž tekla průzračná voda a jenž stékal mezi pestrými balvanými a zelenými travinami z nevysokého kopce do údolí stíněného mnoha stromy.

Zde se všichni bosi a s obnaženými pažemi šplouchali ve vodě a všelijak se mezi sebou bavili. Když pak nadešla hodina večere, vrátili se do paláce a s chutí povečeřeli.

Po večeri kázala královna přinést hudební nástroje a velela Laurettě začít tanec, zatímco Emilia zpívala píseň a Dioneo ji doprovázel na loutnu. Lauretta se podle příkazu bez meškání dala do tance a vedla jej, a Emilia k tomu zpívala tuto milostnou píseň:

*Nad krásou svojí tonu v okouzlení
a v jiné lásce nikdy
nenajdu takového zalíbení.
Já do zrcadla hledím každou chvilinku,
mne radost, jak jsem krásná, unáší.
Událost novou, starou vzpomínku
mé opojení vždycky zaplaší.
Krásnější květ, než já jsem, sotva vyraší.
Nic neuvidím nikdy –
v čem nalezla bych nové zalíbení.*

*To štěstí neprchne, když někdy zatoužím
poznovu pro útěchu svou je zřít.*

*Když do zrcadla krásu pohroužím,
vstříc kráčí mi a budí něžný cit.
Řeč nedovede to vše vyslovit.
Kdo nepoznal to nikdy –
ten nepochopí toto zalíbení.*

*A stále víc to v sobě cítím plát.
Čím potápím v ně zraky hlouběji,
tím více se jemu dát a vzdát.*

*Já okouším už toho, nač mám naději,
že splynu úžeji s ním, ještě úžeji...
Necítil nikdo nikdy,
co vyrovná se mému zalíbení.*

Když byla ukončena tato píseň k tanci, na niž všichni vesele odpovídali, ačkoli její slova vyvolávala v mnohých všelijaké myšlenky, seznala královna po několika písničkách, že již uplynula část krátké noci a že se sluší ukončit první den. Dala tedy zažehnout pochodně a přikázala, aby si šel každý odpočinout až do druhého dne, což všichni učinili a rozešli se do svých komnat.

KONČÍ SE PRVNÍ DEN.

*Počíná se druhý den, během něhož se pod vladařením
Filomeny vypravuje o lidech, které sice postihly různé nehody,
s nimiž to ale nakonec nad veškeré očekávání dobře dopadlo.*

S lunce již všude vneslo svým světlem nový den a ptáci, zpěvující na zelených větvích své líbezné trylky, podávali o tom svědectví sluchu. Když všechny paní a všichni mladíci povstali, vešli do zahrad, a kráčejíce zrosenou travou, procházeli se drahnou chvíli volným krokem sem a tam, přičemž si vili krásné věnce a bavili se. A jako to učinili dne předešlého, tak učinili v tento den. Pojedli ještě za chládku, a když si chvíli zatančili, ulehli k odpočinku. Po třetí hodině vstali, a jak si to přála královna, vydali se na svěží louku, kde se kolem své velitelky rozesadili.

Královna, jež byla velmi půvabného vzrůstu a sličného zjevu a jejíž hlavu zdobil vavřínový věnec, chvíli posečkala, načež přehlédla tváře celé společnosti a přikázala, aby počátek dalším příběhům dala Neifile. Ta se nikterak neomlouvala a rovnou zvesela spustila.

Příběh první

*Martellino předstírá, že je ochrnutý, a u hrobu
svatého Jindřicha dělá, že se uzdravil. Jeho podvod je však
prozrazen, Martellino je ztlučen a jat: octne se v nebezpečí,
že bude pověšen za hrdlo, ale nakonec přece jen vyvázne.*

Častokráte se už, předrahé paní, stalo, že se dočkal posměchu a někdy i škody takový člověk, jenž si chtěl tropit šašky z druhých a zvláště z věcí, které máme mít v úctě. Abych tedy vyhověla královnině příkazu a dala počátek vyprávění příběhů na určený námět, hodlám vám vyprávět, co se přihodilo jednomu našemu spoluobčanovi: začalo to nešťastně, ale nakonec to dopadlo tak dobře, že se toho ani nenadál.

Není tomu ještě tak dávno, co žil v Trevisu jeden Němec jménem Jindřich; byl to chudšas a za odměnu nosíval břemena každému, kdo si ho najal. Přesto však ho všichni považovali za člověka, jenž žije přesvatým a dobrým životem, a tak se také stalo – ať už je to pravda, nebo ne, ale Trevisané to tvrdí –, že se v hodině jeho smrti rozezněly všechny zvony největšího chrámu v Trevisu, aniž je někdo rozhoupal.

Všichni to považovali za zázrak a každý říkal, že tento Jindřich je světec. Veškerý lid z města se hned seběhl k domu, kde ležel nebožtík, odnesl jeho mrtvolu jakožto tělo světce do hlavního chrámu a začal sem vodit chromé, ochrnuté, slepé a další lidi, kteří

byli postiženi nějakou chorobou nebo vadou, jako by se všichni měli uzdravit, dotknou-li se těla.

Za tohoto zmatku a sběhu lidu se přihodilo, že do Trevisu dorazili naši tři občané, z nichž jeden se jmenoval Stecchi, druhý Martellino a třetí Marchese, kteřížto lidé navštěvovali dvory pánů a pitvořením a napodobováním kteréhokoli člověka obveselovali diváky. V tomto městě ještě nikdy nebyli, proto velmi užasli, když viděli, jak kdekdo běží a chvátá. Sotvaže se dověděli příčinu toho shonu, dostali chuť jít se tam podívat rovněž. Uložili si tedy své věci v hospodě, ale tu pravil Marchese:

„Chceme se jít podívat na toho svatého, jenže já pořád nevím, jak se tam dostaneme, protože jsem slyšel, že náměstí je plné Němců a jiného ozbrojeného lidu, jež tam postavil zdejší vladař, aby nedošlo k nějakým bouřím. A krom toho je prý chrám, jak se povídá, nacpán lidmi tak, že se tam nevejde už ani noha.“

Tu pravil Martellino, jenž tuto věc toužil spatřit:

„Na tom nezáleží, já už si najdu nějaký způsob, jak se dostat až k svatému tělu.“

„A jaký?“ zeptal se Marchese.

Martellino mu odpověděl:

„Hned ti to povím. Budu dělat, že jsem ochrnutý. Z jedné strany mě budeš podpírat ty a z druhé strany Stecchi – jako že sám nemohu chodit a jako že mě přivádíte proto, aby mě onen svatý muž uzdravil. Až nás lidé uzří, nebude nikoho, kdo by nám neudělal místo a nepustil nás dál.“

Nápad se zalíbil jak Marchesovi, tak Stecchimu, i vyšli bez okolků všichni tři z hospody, a když přišli na jedno opuštěné místo, Martellino si tak pokroutil ruce, prsty, paže a nohy a navíc ještě ústa, oči a celý obličej, že na něho byla hrozná podívaná, a kdo ho spatřil, nikdy by byl neřekl, že to není doopravdy úplně ochrnutý nešťastník.

Když se Martellino takto zřídil, Marchese a Stecchi ho popadli a zamířili s ním ke kostelu; cestou se tvářili jako milosrdenství samo, pokorně a pro lásku boží žádali každého, kdo jim byl v cestě,

aby jim udělal místo, čehož dosáhli velmi snadno, a zakrátko se už po nich všichni ohlíželi a všude se nesl křik: „Udělejte místo! Udělejte místo!“ Tak došli všichni tři až tam, kde spočívalo tělo svatého Jindřicha a kde několik postávajících urozených lidí popadlo rázně Martellina a položilo ho na mrtvolu, aby jejím působením nabyl opět blahodárného zdraví.

Protože všechen lid napjatě pozoroval, co se bude s Martellinem dít, Martellino se chvíli nehýbal a potom jako výtečný kejklíř, který se vyzná, začal dělat, jako by se mu narovnával jeden prst, potom ruka, potom paže a všechno ostatní. Když to lidé viděli, spustili k chvále svatého Jindřicha takový rámus, že by nebylo bývalo slyšet ani hromobití.

Kus dál od tohoto místa stál jeden Florentán, jenž Martellina velmi dobře znal, ale nepoznal ho, když ho přivedli tak znetvořeného. Vida však Martellina stát, poznal jej okamžitě, dal se do smíchu a pravil:

„Hrom tě zab! To by jeden opravdu nevěřil, když tě viděl přicházet, že nejsi žádný mrzák!“

Tato slova zaslechlo několik Trevisanů a hned se ptali:

„Cože? On nebyl ochrnutý?“

A onen křesťan jim odpověděl:

„Bůh uchovej. Byl odjakživa rovný jako každý z nás, ale umí lépe než kdo jiný – což jste mohli vidět – provádět takové kejkle a pitvořit se, jak se mu zachce.“

Když tohle lidé uslyšeli, nečekali už na nic. Začali se vši silou tlačit dopředu a křičeli:

„Chyťte toho podvodníka a posměváčka, co se rouhá Pánu bohu a svatým. Není to mrzák, ale přišel sem jako mrzák, aby se posmíval našemu svatému a nám!“

To řekli, popadli Martellina, strhli ho dolů z místa, kde byl, chytili ho za vlasy, strhali z něho šaty a začali ho kopat a tlouci pěstmi. Vypadalo to, že tu není jednoho člověka, který by nespěchal mu nabít. Martellino křičel: „Slitujte se, proboha!“ a pomáhal si jak mohl –, ale nevedlo to k ničemu.

Tlačénice kolem něho byla stále větší a hustší.

Když Stecchi a Marchese spatřili, co se děje, usoudili v duchu, že je zle, ale protože měli strach o svou kůži, neodvažovali se jít Martellinovi na pomoc. Naopak – spolu s ostatními – křičeli, jen ať zhyne, a přitom pořád přemýšleli, jak by jej vytáhli zpod rukou lidem, kteří by ho jistojistě utloukli, kdyby nebyl Marchese našel východisko, jehož ihned použil. Venku totiž byli biřicové signorie, i rozběhl se Marchese, jak mohl nejrychleji, k zástupci podesty, jenž tu byl rovněž, a pravil:

„Proboha, pomozte mi! Tam uvnitř je jeden ničema, který mi uřízl míšek, v němž bylo dobře sto zlatáků. Prosím vás, chytněte mi ho, ať se zase dostanu ke svému!“

Sotvaže to biřici uslyšeli, rozběhl se jich asi tucet tam, kde ubohého Martellina mydlili bez mýdla, a když se s náramnou námahou prodrali tlačenicí, vyrvali ho celého potlučeného a pobitého z rukou lidí a odvedli ho do paláce.

Mnoho lidí, kteří měli za to, že se jim vysmíval, táhlo za nimi, a když slyšeli, že byl jat pro utětí míšku, zdálo se jim, že není lepšího prostředku, jak ho přivést do neštěstí, než ten, že budou rovněž říkat, že uřízl míšek i každému z nich.

Sotvaže tohle všechno uslyšel podestův soudce, velmi drsný muž, dal si Martellina hned předvést a začal ho vyslýchat. Martellino mu však odpovídal šprýmy, jako by si ze zatčení nic nedělal, a to soudce tak rozlítlo, že ho dal uvázat na provaz a několikrát pořádně vytáhnout, čímž chtěl dosáhnout, aby se Martellino přiznal k tomu, z čeho jej lidé vinili, a aby ho potom za to mohl dát pověsit.

Když Martellina opět postavili na zem a soudce se ho ptal, zda je pravda to, z čeho je obviňován, Martellino viděl, že by mu nic nepomohlo, kdyby řekl ne, a proto pravil:

„Pane můj, rád se vám popravdě přiznám, ale přikažte, aby každý, kdo mě obviňuje, řekl, kdy a kde jsem mu utál míšek, a já vám potom povím, co jsem udělal a co ne.“

„Dobrá,“ pravil soudce a předvolal několik žalobců. Jeden z nich říkal, že mu byl uříznut měšec před týdnem, někdo, že